

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.

Olsztyn 2024
Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.

Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Joanny Balcerzak

Autor

Author

Aleksandra Kłosińska

Tłumaczenie

Translation

Joanna Abramowicz, Aleksandra Kłosińska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marcin Błaszczyk, Joanna Giedryś, Aleksandra Kłosińska, Wioletta Wasilewska

978-83-972079-0-5

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejne wydanie, ukazującej się w cyklu rocznym, publikacji statystycznej *Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.* Opracowanie jest analizą stanu bieżącego i procesów demograficznych, które zaszły w województwie na przestrzeni ponad dwudziestu lat.

Publikacja zawiera wyniki badań oraz komentarz analityczny dotyczący liczby ludności i jej rozmieszczenia na terytorium województwa, urodzeń i zgonów, przyrostu naturalnego, procesu starzenia się społeczeństwa, zawieranych małżeństw, orzekanych separacji i rozwodów oraz ruchu migracyjnego ludności. Zmiany w województwie są pokazane w odniesieniu do procesów demograficznych zachodzących w Polsce oraz na tle pozostałych województw. Opracowanie zawiera definicje podstawowych pojęć i wskaźników, a uzupełnieniem komentarza analitycznego są tablice, wykresy i mapy, które ilustrują wybrane cechy i tendencje, a także ich natężenie. Część danych jest zaprezentowana w retrospekcji od 2000 r., umożliwiając przedstawienie zmian demograficznych zachodzących w czasie.

Mam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie przydatnym źródłem wiedzy o zjawiskach i procesach demograficznych zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o przekazywanie uwag i sugestii, dotyczących zakresu tematycznego i formy prezentacji danych, które będą pomocne w kształtowaniu kolejnych edycji opracowania.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, lipiec 2024 r.

Preface

I present the next edition of the annual statistical publication *Demographic situation of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023*. The elaboration is an analysis of the current state and demographic processes that have taken place in the Voivodship during over twenty years.

The publication contains the research results and the analytical commentary on the number of population and its distribution on the territory of the Voivodship, births and deaths, natural increase, population ageing, contracted marriages, separations and divorces as well as migration of population. Changes in the Voivodship are presented in relation to demographic processes taking place in Poland and also against the background of other voivodships. The study contains definitions of basic concepts and indicators, and the analytical commentary is supplemented by tables, charts and maps that illustrate selected features and trends, as well as their intensity. Part of data is presented in the retrospection since 2000, enabling the presentation of demographic changes taking place over time.

I hope this study will be a useful source of knowledge about demographic phenomena and processes taking place in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. At the same time, I kindly ask to provide any comments and suggestions on the thematic scope and form of data presentation that will help in creating next editions of the study.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	
Objaśnienia znaków umownych	10
Symbols	
Ważniejsze skróty	10
Major abbreviations	
Synteza	11
Executive summary	
Rozdział 1. Stan i struktura ludności	13
Chapter 1. Size and structure of population	
Rozdział 2. Małżeństwa, separacje i rozwody	25
Chapter 2. Marriages, separations and divorces	
Rozdział 3. Urodzenia i dzietność	35
Chapter 3. Births and fertility	
Rozdział 4. Umieralność i trwanie życia	43
Chapter 4. Mortality and life expectancy	
Rozdział 5. Ruch wędrówkowy ludności	50
Chapter 5. Migration of population	
Rozdział 6. Rozwój demograficzny województwa według typologii J. Webba	58
Chapter 6. Demographic development of the Voivodship by J. Webb's typology	
Uwagi metodologiczne	63
Methodological notes	

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Odsetek ludności mieszkającej w miastach według województw w 2023 r.	14
Chart 1. Percentage of urban population by voivodships in 2023	
Wykres 2. Ludność według płci i wieku w 2023 r.	17
Chart 2. Population by sex and age in 2023	
Wykres 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	19
Chart 3. Structure of population by economic age groups	
Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2023 r.	20
Chart 4. Structure of population by economic age groups, sex and place of residence in 2023	
Wykres 5. Udział dzieci i osób starszych w populacji ogółem	23
Chart 5. Share of children and older persons in the total population	
Wykres 6. Małżeństwa zawarte	26
Chart 6. Marriages contracted	
Wykres 7. Odsetek małżeństw wyznaniowych i cywilnych według miejsca zamieszkania	26
Chart 7. Percentage of religious and civil marriages by place of residence	

Wykres 8.	Nowożeńcy według wieku	28
Chart 8.	Bridegrooms and brides by age	
Wykres 9.	Mediana wieku nowożeńców	28
Chart 9.	Median age of bridegrooms and brides	
Wykres 10.	Separacje orzeczone	29
Chart 10.	Separations	
Wykres 11.	Rozwody na 1000 nowo zawartych małżeństw	31
Chart 11.	Divorces per 1000 newly contracted marriages	
Wykres 12.	Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2023 r.	31
Chart 12.	Divorces by duration of marriage in 2023	
Wykres 13.	Przyczyny rozwodów w 2023 r.	32
Chart 13.	Causes of divorces in 2023	
Wykres 14.	Rozwody według liczby małoletnich dzieci	33
Chart 14.	Divorces by number of underage children	
Wykres 15.	Małżeństwa zawarte i rozwiązane	34
Chart 15.	Marriages contracted and dissolved	
Wykres 16.	Urodzenia żywe na 1000 ludności	36
Chart 16.	Live births per 1000 population	
Wykres 17.	Kobiety w wieku 15–49 lat	38
Chart 17.	Females aged 15–49 years	
Wykres 18.	Urodzenia żywe według wieku matki	38
Chart 18.	Live births by age of mother	
Wykres 19.	Współczynnik płodności kobiet	39
Chart 19.	Female fertility rate	
Wykres 20.	Współczynnik dzietności ogólnej	41
Chart 20.	Total fertility rate	
Wykres 21.	Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka	42
Chart 21.	Live births by birth order	
Wykres 22.	Urodzenia żywe małżeńskie i pozamałżeńskie	42
Chart 22.	Legitimate and illegitimate live births	
Wykres 23.	Zgony	44
Chart 23.	Deaths	
Wykres 24.	Zgony na 1000 ludności w 2023 r.	44
Chart 24.	Deaths per 1000 population in 2023	
Wykres 25.	Zgony według przyczyn w 2022 r.	45
Chart 25.	Deaths by causes in 2022	
Wykres 26.	Zgony według płci i przyczyn w 2022 r.	46
Chart 26.	Deaths by sex and causes in 2022	
Wykres 27.	Zgony niemowląt	47
Chart 27.	Infant deaths	
Wykres 28.	Przeciętne dalsze trwanie życia	48
Chart 28.	Life expectancy	
Wykres 29.	Migracje wewnętrzne	51
Chart 29.	Internal migration	
Wykres 30.	Kierunki migracji wewnątrzwojewódzkich w 2023 r.	53
Chart 30.	Directions of intervoivodship migrations in 2023	

Wykres 31.	Migracje na pobyt stały między województwem warmińsko-mazurskim a pozostałymi województwami w 2023 r.	53
Chart 31.	Migration for permanent residence among Warmińsko-Mazurskie Voivodship and other voivodships in 2023	
Wykres 32.	Migracje międzywojewódzkie według ekonomicznych grup wieku w 2023 r.	54
Chart 32.	Intervoivodship migration by economic age groups in 2023	
Wykres 33.	Migracje zagraniczne	55
Chart 33.	International migration	
Wykres 34.	Saldo migracji ludności na pobyt stały	56
Chart 34.	Net migration of population for permanent residence	
Wykres 35.	Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały	58
Chart 35.	Natural increase and net migration for permanent residence	
Wykres 36.	Typy rozwoju ludnościowego gmin według typologii J. Webba	61
Chart 36.	Demographic typology of gminas by J. Webb's typology	

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Gęstość zaludnienia według gmin w 2023 r.	15
Map 1.	Population density by gminas in 2023	
Mapa 2.	Zmiana liczby mieszkańców według województw w 2023 r.	15
Map 2.	Change in the number of inhabitants by voivodships in 2023	
Mapa 3.	Zmiana liczby mieszkańców według gmin w 2023 r.	16
Map 3.	Change in the number of inhabitants by gminas in 2023	
Mapa 4.	Współczynnik feminizacji w gminach w 2023 r.	18
Map 4.	Feminisation rate in gminas in 2023	
Mapa 5.	Współczynnik obciążenia demograficznego według gmin w 2023 r.	21
Map 5.	Age dependency ratio by gminas in 2023	
Mapa 6.	Współczynnik starości demograficznej według gmin w 2023 r.	22
Map 6.	Old age rate by gminas in 2023	
Mapa 7.	Indeks starości według gmin w 2023 r.	24
Map 7.	Ageing ratio by gminas in 2023	
Mapa 8.	Małżeństwa zawarte w 2023 r.	27
Map 8.	Marriages contracted in 2023	
Mapa 9.	Rozwody według powiatów w 2023 r.	30
Map 9.	Divorces by powiats in 2023	
Mapa 10.	Urodzenia żywe według województw w 2023 r.	36
Map 10.	Live births by voivodships in 2023	
Mapa 11.	Urodzenia żywe według gmin w 2023 r.	37
Map 11.	Live births by gminas in 2023	
Mapa 12.	Współczynnik płodności kobiet według powiatów w 2023 r.	40
Map 12.	Female fertility rate by powiats in 2023	
Mapa 13.	Współczynnik dzietności ogólnej według powiatów w 2023 r.	41
Map 13.	Total fertility rate by powiats in 2023	
Mapa 14.	Zgony w 2023 r.	45
Map 14.	Deaths in 2023	

Mapa 15.	Saldo migracji wewnętrznych w 2023 r.	52
Map 15.	Net of internal migration in 2023	
Mapa 16.	Saldo migracji ludności na pobyt stały według powiatów w 2023 r.	57
Map 16.	Net migration of population for permanent residence by powiats in 2023	
Mapa 17.	Saldo migracji ludności na pobyt stały według gmin w 2023 r.	57
Map 17.	Net migration of population for permanent residence by gminas in 2023	
Mapa 18.	Typy rozwoju ludnościowego województw według typologii J. Webba	60
Map 18.	Demographic typology of voivodships by J. Webb's typology	
Mapa 19.	Typy rozwoju ludnościowego gmin według typologii J. Webba	62
Map 19.	Demographic typology of gminas by J. Webb's typology	

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Ludność na podstawie bilansu w 2023 r.	13
Table 1.	Population based on the balance in 2023	
Tablica 2.	Wybrane miary starzenia się ludności	24
Table 2.	Selected population ageing indicators	
Tablica 3.	Podstawowe dane o małżeństwach, separacjach i rozwodach w 2023 r.	25
Table 3.	Major data on marriages, separations and divorces in 2023	
Tablica 4.	Podstawowe dane o urodzeniach w 2023 r.	35
Table 4.	Major data on births in 2023	
Tablica 5.	Podstawowe dane o zgonach i trwaniu życia w 2023 r.	43
Table 5.	Major data on deaths and life expectancy in 2023	
Tablica 6.	Podstawowe dane o migracjach na pobyt stały w 2023 r.	50
Table 6.	Major data on migration for permanent residence in 2023	
Tablica 7.	Typy rozwoju ludnościowego według typologii J. Webba	59
Table 7.	Types of population development by J. Webb's typology	

Tablice Excel

Excel tables

Tablica 1.1.	Stan i struktura ludności w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w 2023 r.
Table 1.1.	Size and structure of population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship against the background of the country in 2023
Tablica 1.2.	Stan i struktura ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000–2023
Table 1.2.	Size and structure of population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2000–2023
Tablica 1.3.	Stan i struktura ludności w powiatach i gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 1.3.	Size and structure of population in powiats and gminas of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
Tablica 1.4.	Współczynnik urbanizacji w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 1.4.	Urbanisation rate in powiats of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
Tablica 1.5.	Ludność według płci, miejsca zamieszkania, wieku oraz ekonomicznych i biologicznych grup wieku w 2023 r.
Table 1.5.	Population by sex, place of residence, age, economic and biological age groups in 2023

- Tablica 2.1. Małżeństwa, separacje i rozwody w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w 2023 r.
Table 2.1. Marriages, separations and divorces in Warmińsko-Mazurskie Voivodship against the background of the country in 2023
- Tablica 2.2. Małżeństwa, separacje i rozwody w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000–2023
Table 2.2. Marriages, separations and divorces in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2000–2023
- Tablica 2.3. Małżeństwa zawarte w powiatach i gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 2.3. Marriages contracted in powiats and gminas of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 2.4. Nowożeńcy według wieku w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r.
Table 2.4. Bridegrooms and brides by age in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 2.5. Separacje i rozwody w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 2.5. Separations and divorces in powiats of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 3.1. Urodzenia i dzietność w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w 2023 r.
Table 3.1. Births and fertility in Warmińsko-Mazurskie Voivodship against the background of the country in 2023
- Tablica 3.2. Urodzenia i dzietność w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000–2023
Table 3.2. Births and fertility in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2000–2023
- Tablica 3.3. Urodzenia w powiatach i gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 3.3. Births in powiats and gminas of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 3.4. Urodzenia żywe według wieku matki w województwie warmińsko-mazurskim
Table 3.4. Live births by age of mother in Warmińsko-Mazurskie Voivodship
- Tablica 3.5. Współczynnik płodności kobiet w województwie warmińsko-mazurskim
Table 3.5. Female fertility rate in Warmińsko-Mazurskie Voivodship
- Tablica 3.6. Płodność kobiet i dzietność ogólna w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 3.6. Female fertility and fertility rate in powiats of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 4.1. Umieralność i trwanie życia w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w 2023 r.
Table 4.1. Mortality and life expectancy in Warmińsko-Mazurskie Voivodship against the background of the country in 2023
- Tablica 4.2. Umieralność i trwanie życia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000–2023
Table 4.2. Mortality and life expectancy in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2000–2023
- Tablica 4.3. Umieralność w powiatach i gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 4.3. Mortality in powiats and gminas of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 5.1. Ruch wędrórkowy ludności w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w 2023 r.
Table 5.1. Migration of population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship against the background of the country in 2023
- Tablica 5.2. Ruch wędrórkowy ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000–2023
Table 5.2. Migration of population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in years 2000–2023
- Tablica 5.3. Ruch wędrórkowy ludności w powiatach i gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.
Table 5.3. Migration of population in powiats and gminas of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2023
- Tablica 5.4. Migracje zagraniczne ludności w województwie warmińsko-mazurskim według krajów migracji w 2023 r.
Table 5.4. International migration of population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship by countries of migration in 2023

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
„W tym” "Of which"	nie podaje się wszystkich składników sumy not all elements of sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Opis Description
tys.	tysiąc thousand
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
p. proc.	punkt procentowy percentage point

Synteza

Województwo warmińsko-mazurskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Jest czwartym pod względem powierzchni i dwunastym pod względem liczby ludności województwem w kraju. W 2023 r. jego obszar zamieszkiwało 1 357,9 tys. osób, które stanowiły 3,6% populacji Polski. Warmińsko-mazurskie należało do najmniej zaludnionych województw w kraju – gęstość zaludnienia była ponad dwukrotnie niższa niż w Polsce. W strukturze ludności według płci więcej było kobiet, a według miejsca zamieszkania – mieszkańców miast.

W latach 2000–2023 populacja województwa zmniejszyła się o 69,6 tys. osób. Spadek liczby mieszkańców był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności w całym analizowanym okresie, a w ostatnich latach również niekorzystnymi tendencjami w liczbie urodzeń i zgonów.

Warmińsko-mazurskie było obszarem odpływowym. W latach 2000–2023 saldo migracji na pobyt stały było ujemne – liczba osób, które wymeldowały się z pobytu stałego do innych województw w kraju lub za granicę była większa niż osób nowo zameldowanych z innych województw lub z zagranicy.

Liczba urodzeń w 2023 r. była o ponad 45% mniejsza od zanotowanej w 2000 r. Warmińsko-mazurskie było województwem o najmniejszym współczynniku urodzeń. Liczba urodzeń zależy od liczby kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), która w badanym okresie zmniejszyła się o 1/3. Dodatkowymi czynnikami kształtującymi jej wysokość były postawy prokreacyjne społeczeństwa – kobiety rodziły mniej dzieci i coraz później, widoczny był wzrost wieku matek w chwili urodzenia pierwszego dziecka. Analiza poziomu dzietności wskazuje, że rejestrowana liczba urodzeń, zarówno w województwie, jak i w całej Polsce, jest od wielu lat zbyt mała, aby zagwarantować zastępowalność pokoleń.

W warmińsko-mazurskim w opisywanym okresie niemal co roku wzrastała liczba zgonów. Obserwowany wzrost umieralności wynikał ze zmian w liczbie i strukturze ludności według wieku, był następstwem wzrostu odsetka osób starszych w społeczeństwie. W latach 2020–2021 był dodatkowo spotęgowany kolejnymi falami pandemii COVID-19, spowodowanej rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2. W 2022 r. liczba zgonów zmniejszyła się w porównaniu z 2021 r., jednak nadal przewyższała poziom zgonów rejestrowanych w latach poprzedzających pandemię. Dopiero w 2023 r. osiągnęła wartość porównywalną z okresu przed pandemią.

W województwie, podobnie jak w kraju, następuje proces starzenia się społeczeństwa. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrost mediany wieku, współczynnika starości demograficznej, a także indeksu starości.

W ponad dwudziestoletnim okresie zmniejszyła się liczba zawieranych małżeństw, zwiększyła natomiast liczba orzekanych rozwodów. Liczba nowo zawartych związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa była trzecią najniższą wśród województw, natomiast liczba rozwodów należała do jednej z wyższych w Polsce. W województwie warmińsko-mazurskim przed 2020 r. większość nowych związków małżeńskich stanowiły małżeństwa wyznaniowe, zawierane w kościołach lub związkach wyznaniowych i jednocześnie rejestrowane w urzędach stanu cywilnego. Od 2020 r. liczba małżeństw cywilnych przewyższała liczbę małżeństw wyznaniowych.

Porównanie liczby nowo zawartych małżeństw z liczbą małżeństw rozwiązanych (zarówno przez rozwód, jak i przez śmierć współmałżonka), wskazuje w ostatnich latach na ujemny bilans małżeństw. Liczba małżeństw rozwiązanych przewyższa liczbę nowo zawartych związków i powoduje systematyczne zmniejszanie liczby małżeństw istniejących.

Executive summary

Warmińsko-Mazurskie Voivodship is located in the north-eastern part of Poland. It is the fourth in terms of area and twelfth in terms of population voivodship in the country. In 2023 its area was inhabited by 1 357.9 thousand people who constituted 3.6% of the population of Poland. Warmińsko-Mazurskie was one of the least populated voivodships in the country – the population density was more than twice lower than the population density in Poland. In the population structure by sex there were more women, and in the population structure by place of residence – more urban residents.

In years 2000–2023 population of the Voivodship decreased by 69.6 thousand people. The decrease in the number of inhabitants was caused by the migration loss of the population throughout the analysed period, and in recent years also by unfavorable trends in the number of births and deaths.

Warmińsko-Mazurskie was an outflow area. In years 2000–2023 the net migration for permanent residence was negative – the number of people who deregistered their permanent residence to other voivodships in the country or to abroad was greater than the number of newly registered people from other voivodships or from abroad.

The number of births in 2023 was more than 45% lower in comparison with the number of births in 2000. Warmińsko-Mazurskie was the voivodship with the lowest birth rate. The number of births depends on the number of women of childbearing age (15–49 years), which decreased by $\frac{1}{5}$ in the analysed period. Additional factors shaping its amount were the procreative attitudes of the society – women gave births to fewer children and increasingly later, and there was a noticeable increase in the age of mothers at the birth of their first child. The analysis of the fertility rate shows that the registered number of births, both in the Voivodship and in the entire Poland, has been too low for many years to guarantee the replacement of generations.

In Warmińsko-Mazurskie Voivodship in the described period, the number of deaths increased almost every year. The observed increase in mortality resulted from changes in the number and structure of the population by age, was a consequence of an increase in the percentage of elderly people in the population. In years 2020–2021 it was further intensified by successive waves of the COVID-19 pandemic, caused by the spread of the infectious disease caused by the SARS-CoV-2 virus. In 2022 the number of deaths decreased compared to 2021, but still exceeded the level of deaths registered in the years before the pandemic. Only in 2023 it reached a value comparable to the pre-pandemic period.

In the Voivodship, as in the whole country, the population ageing is taking place. This is indicated by the increase in the number of people in the post-working age and the decrease in the number of people in the pre-working and working age, the increase in the median age, the old age rate and the ageing ratio.

In more than twenty years the number of marriages has decreased, while the number of divorces has increased. The number of newly contracted marriages per 1000 inhabitants of the Voivodship was the third lowest among voivodships, while the number of divorces was one of the highest in Poland. In Warmińsko-Mazurskie Voivodship, before 2020, the majority of new marriages were religious marriages, contracted in churches or religious associations and registered at the same time in the Civil Status Offices. Since 2020 the number of civil marriages has exceeded the number of religious marriages.

A comparison of the number of newly contracted marriages with the number of marriages dissolved (both by divorce and by the death of a spouse) indicates a negative balance of marriages in recent years. The number of dissolved marriages exceeds the number of newly contracted marriages and causes a systematic decrease in the number of existing marriages.

Rozdział 1. Stan i struktura ludności

Chapter 1. Size and structure of population

Województwo warmińsko-mazurskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Sąsiaduje z województwem podlaskim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim i pomorskim. Od północy graniczy z Federacją Rosyjską, a granica województwa wyznacza granicę Unii Europejskiej. Warmińsko-mazurskie zajmuje terytorium 24 174 km², stanowiące 7,7% powierzchni kraju. Jest czwartym pod względem wielkości powierzchni województwem w Polsce, po mazowieckim, wielkopolskim i lubelskim. W 2023 r. w granicach administracyjnych województwa funkcjonowało 21 powiatów, w tym dwa miasta na prawach powiatu – Olsztyn i Elbląg. Obszar województwa obejmował 16 miast, 34 gminy miejsko-wiejskie i 66 gmin wiejskich.

Na koniec 2023 r. warmińsko-mazurskie zamieszkiwało 1 357,9 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,6% populacji Polski. Pod względem liczby ludności województwo zajmowało dwunastą lokatę w kraju, przed świętokrzyskim, podlaskim, lubuskim i opolskim. Największa liczba ludności zamieszkiwała województwo mazowieckie.

Tablica 1. Ludność na podstawie bilansu w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Population based on the balance in 2023
As of 31 December

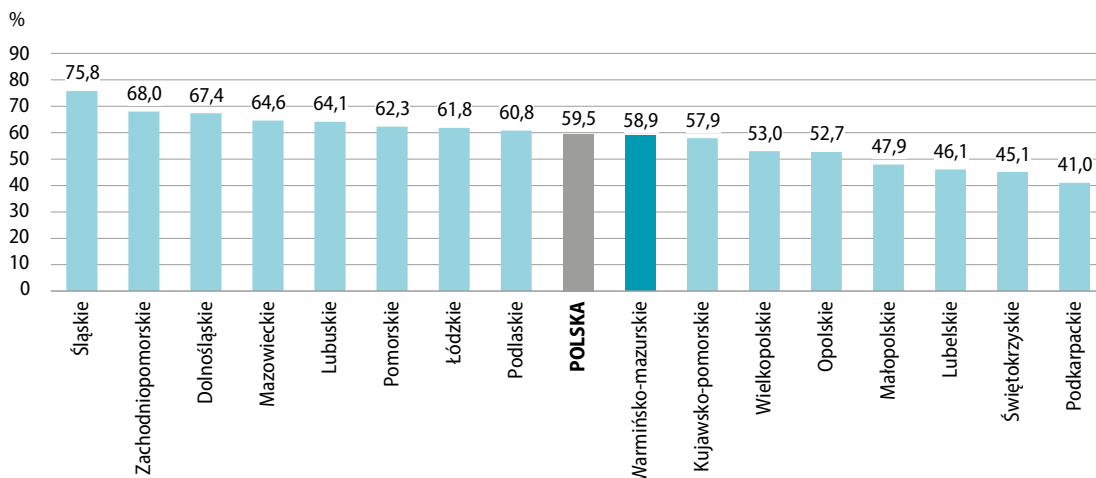
Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Ogółem	1 357 910	799 788	558 122	Total
mężczyźni	662 625	379 650	282 975	males
kobiety	695 285	420 138	275 147	females
Ludność na 1 km ²	56	1 297	24	Population per 1 km ²

Współczynnik urbanizacji – udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony w %.

Najwięcej ludności zamieszkiwało stolicę województwa – Olsztyn (167,3 tys. osób). Drugim miastem pod względem liczebności mieszkańców był Elbląg (112,9 tys. osób), a trzecim – Elk (59,8 tys. osób). Współczynnik urbanizacji, określający odsetek ludności mieszkającej w miastach, ukształtował się w województwie na poziomie 58,9% (w Polsce 59,5%) i w porównaniu z 2000 r. był o 1,4 p. proc. mniejszy (w kraju o 2,3 p. proc.). Najwyższy poziom urbanizacji odnotowano w województwie śląskim, w którym ponad ¾ ludności mieszkało w miastach, a najniższy w podkarpackim, w którym ludność miejska stanowiła jedynie 41,0%. W porównaniu z 2022 r. w większości województw, w tym w warmińsko-mazurskim, współczynnik urbanizacji zmniejszył się. Wzrósł jedynie w świętokrzyskim, małopolskim i łódzkim.

Wykres 1. Odsetek ludności mieszkającej w miastach według województw w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Percentage of urban population by voivodships in 2023
As of 31 December

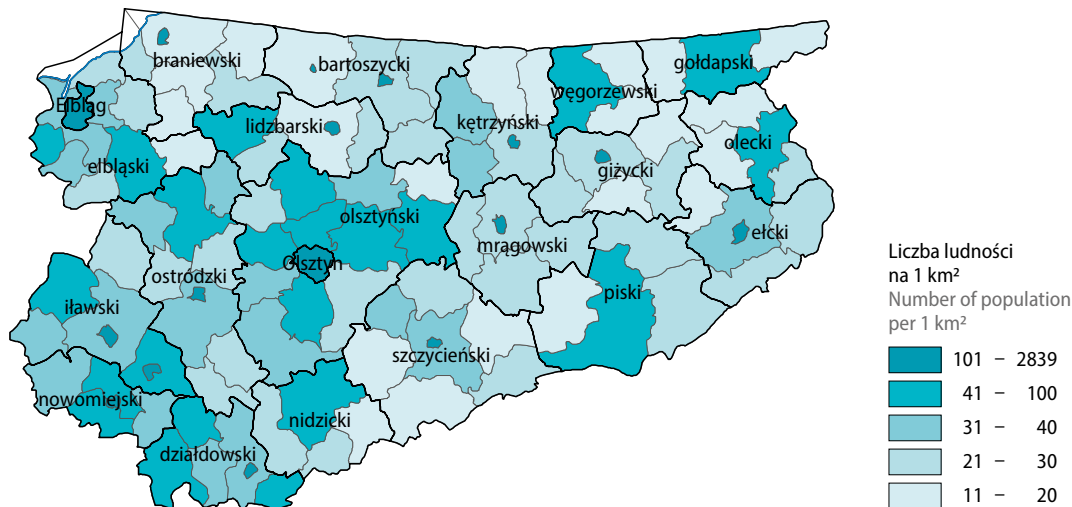
Wśród powiatów ziemskich w województwie warmińsko-mazurskim tylko powiat ełcki i piski charakteryzował się współczynnikiem urbanizacji powyżej średniej wojewódzkiej. W ełckim udział ludności miejskiej wyniósł 67,6% i uplasował go na jedenastym miejscu wśród powiatów ziemskich w Polsce. W lidzbarskim współczynnik urbanizacji był na tym samym poziomie co w województwie, natomiast w pozostałych powiatach ziemskich współczynnik był poniżej wartości przeciętnej. W ośmiu z nich mieszkańcy miast stanowili mniej niż połowę ludności. Najmniej ludności mieszkającej w miastach było w powiecie nowomiejskim (24,0%), olsztyńskim (28,2%) i elbląskim (29,2%). W porównaniu z 2022 r. współczynnik zmienił się nieznacznie. Wzrósł w sześciu powiatach – najbardziej w gołdapskim (o 0,2 p. proc.), a zmalał w trzynastu – najbardziej w olsztyńskim (o 0,4 p. proc.).

Gęstość zaludnienia – miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium, wyrażana najczęściej w osobach na 1 km².

Warmińsko-mazurskie, podobnie jak podlaskie, należy do najslabiej zaludnionych województw w kraju. Gęstość zaludnienia zmniejszyła się z 59 osób na 1 km² w 2000 r. do 56 osób w 2023 r. i była ponad dwukrotnie niższa niż gęstość zaludnienia w Polsce (120 osób). Województwami o najwyższej gęstości zaludnienia były śląskie i małopolskie.

Na 1 km² powierzchni terenów miejskich w województwie przypadało 1 297 osób, a terenów wiejskich – 24 osoby. W 27 gminach gęstość zaludnienia była wyższa od średniej wojewódzkiej. Miastami o największej gęstości zaludnienia były Ełk (2 839 osób na 1 km²) i Kętrzyn (2 426). Gmina miejska Ełk znalazła się na dziesiątym miejscu pod względem najwyższego zaludnienia wśród prawie 2,5 tys. gmin w Polsce. Najmniej zaludnionymi miastami były Lubawa (631) oraz Nowe Miasto Lubawskie (888). Wśród pozostałych gmin najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia charakteryzowała się gmina Dywity (85), najniższym – gmina Jedwabno (11). W porównaniu z 2022 r. gęstość zaludnienia wzrosła w 16 gminach, w 7 nie zmieniła się, a w pozostałych 93 zmalała. Największy wzrost wystąpił w gminach Stawiguda i Dywity (o 2 osoby), a największy spadek w gminach miejskich Kętrzyn i Bartoszyce (powyżej 30 osób).

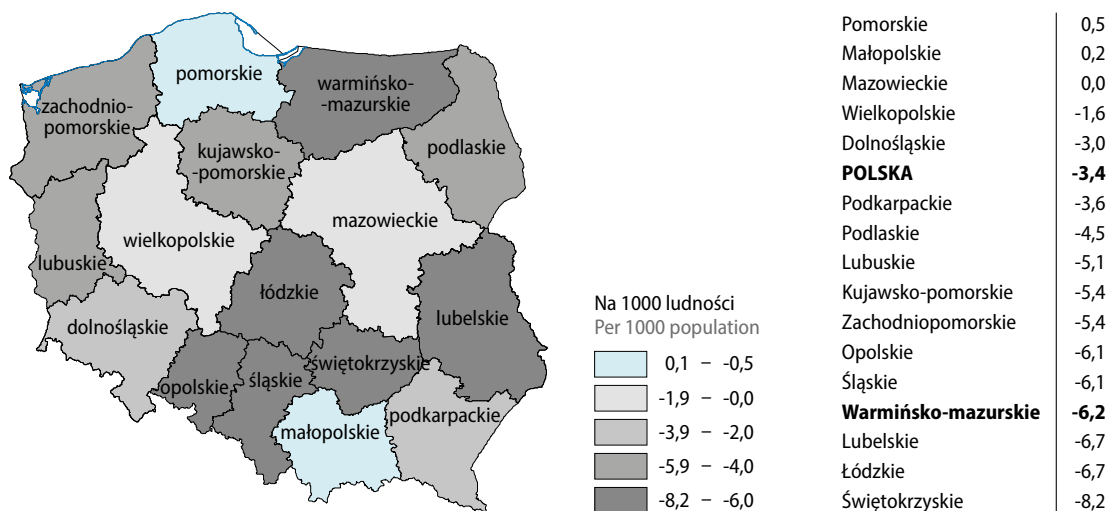
Mapa 1. Gęstość zaludnienia według gmin w 2023 r.
 Map 1. Population density by gminas in 2023

W latach 2000–2023 populacja województwa zmniejszyła się o 69,6 tys. osób, czyli o 4,9% (w Polsce o 1,6%). Warmińsko-mazurskie znalazło się w grupie dwunastu województw, w których na przestrzeni dwudziestu trzech lat nastąpił spadek liczby mieszkańców – największy dotyczył opolskiego, świętokrzyskiego i łódzkiego. Jedynie w pomorskim, mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim wystąpił przyrost liczby ludności. W porównaniu z 2022 r. spadek liczby mieszkańców wystąpił w czternastu województwach, a niewielki wzrost dotyczył tylko pomorskiego i małopolskiego. Na każdy 1000 mieszkańców warmińsko-mazurskiego w ciągu roku było mniej o 6 osób (w Polsce 3). Największy ubytek odnotowano w świętokrzyskim, w którym na każdy 1000 mieszkańców liczba ludności zmniejszyła się o 8 osób.

Mapa 2. Zmiana liczby mieszkańców według województw w 2023 r.
 2022=100

Map 2. Change in the number of inhabitants by voivodships in 2023
 2022=100

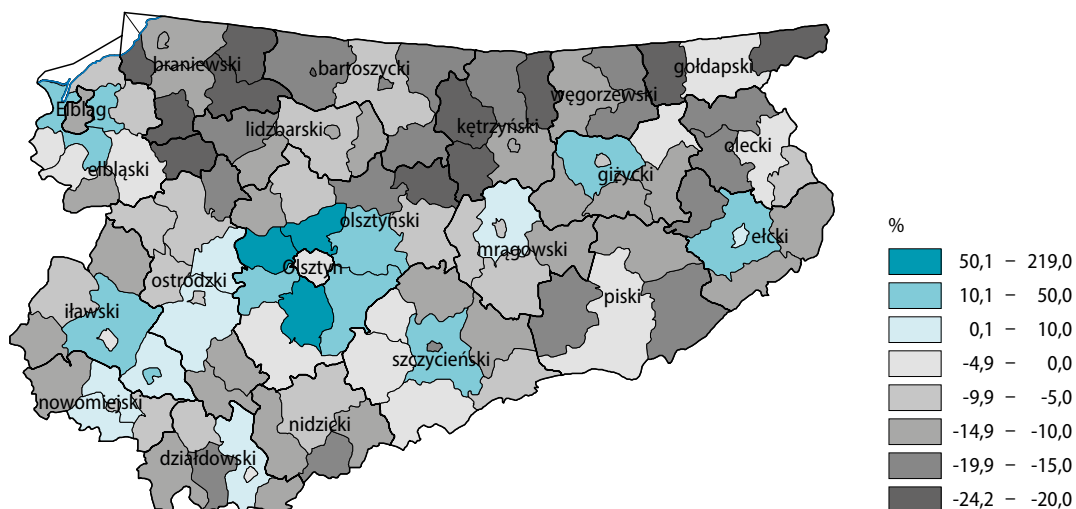

Zmniejszenie liczby ludności dotyczyło zarówno mieszkańców miast, jak i wsi. Ubytek liczby ludności cechował się większą dynamiką spadkową w przypadku miast. W porównaniu z 2000 r. liczba ludności miejskiej w warmińsko-mazurskim zmniejszyła się o 7,1%, a wiejskiej – o 1,6%. W odniesieniu do 2022 r. liczba mieszkańców miast była mniejsza o 0,8%, a mieszkańców wsi – o 0,4%. W Polsce zmniejszenie liczby ludności w okresie dwudziestu trzech lat dotyczyło wyłącznie mieszkańców miast (o 5,4%). Na wsi do 2019 r. notowano niewielki, ale stały przyrost. Zjawisko było spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na wieś, najczęściej do gmin podmiejskich, skupionych wokół dużych miast. Pomimo spadku liczby ludności wiejskiej w Polsce w latach 2020–2023, była ona nadal o 4,6% większa niż w 2000 r.

W latach 2000–2023 rozwój demograficzny województwa warmińsko-mazurskiego był zróżnicowany terytorialnie. Procesy urodzeń, zgonów, a przede wszystkim migracji kształtowały się odmiennie w poszczególnych jednostkach administracyjnych regionu. Zmiany w rozmieszczeniu przestrzennym ludności były w dużej mierze spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na otaczające je obszary wiejskie. W analizowanym okresie tylko w 21 spośród 116 gmin regionu liczba ludności zwiększyła się. W grupie tej były m.in. gminy położone w pobliżu Olsztyna i innych miast województwa. Wśród 13 jednostek administracyjnych o przyroście ludności większym niż 10% znalazło się sześć gmin powiatu olsztyńskiego – Stawiguda, Dywity, Jonkowo, Gietrzwałd, Purda i Barczewo, dwie gminy wiejskie powiatu elbląskiego – Elbląg i Milejewo, miasto Lubawa oraz cztery gminy wiejskie zlokalizowane obok miast o tej samej nazwie – Szczytno, Elk, Iława i Giżycko. W 95 gminach regionu liczba ludności zmniejszyła się. Gminy o charakterze depopulacyjnym zlokalizowane były głównie w północnej części województwa. W latach 2000–2023 liczba ludności zmniejszyła się we wszystkich jednostkach administracyjnych powiatów położonych przy granicy z Federacją Rosyjską – braniewskim, bartoszyckim, kętrzyńskim, węgorzewskim i gołdapskim. Spadek liczby mieszkańców dotyczył również wszystkich gmin powiatu lidzbarskiego, nidzickiego, oleckiego i piskiego, a także miast na prawach powiatu – Olsztyna i Elbląga. Ubytek ludności wyższy niż 10% odnotowano w 60 gminach. Wśród nich najwyższym spadkiem liczby mieszkańców (powyżej 20%) charakteryzowały się gminy: Lelkowo, Banie Mazurskie, Reszel, miejska Górowo Iławeckie, Srokowo, Kolno, Korsze, Godkowo, Wilczęta, Pieniężno, Frombork i Dubeninki.

Mapa 3. Zmiana liczby mieszkańców według gmin w 2023 r.
2000=100

Map 3. Change in the number of inhabitants by gminas in 2023
2000=100

Współczynnik feminizacji – liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn.

W 2023 r. województwo zamieszkiwało 662,6 tys. mężczyzn i 695,3 tys. kobiet. W porównaniu z 2000 r. zmniejszyła się zarówno populacja mężczyzn (o 5,0%), jak i kobiet (o 4,7%). Udział kobiet w ogólnej liczbie ludności wyniósł 51,2% (w Polsce 51,7%) i w analizowanych latach utrzymywał się na zbliżonym poziomie. Przewagę liczebną kobiet odzwierciedla wartość współczynnika feminizacji. W warmińsko-mazurskim współczynnik wyniósł 105 (w kraju 107) i był drugim najniższym w Polsce (po województwie podkarpackim – 104). Największą wartość osiągnął w łódzkim (110) i mazowieckim (109). W porównaniu z 2000 r. liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn w województwie nie zmieniła się, natomiast w kraju wzrosła o 1.

Wpływ na wartość współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych mają różnice w liczbie mężczyzn i kobiet występujące w tych grupach. Większa liczba urodzeń chłopców powoduje, że w młodszych grupach wieku współczynnik feminizacji jest mniejszy od 100. W 2023 r. nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymywała się w grupie ludności w wieku do 52 lat włącznie, a współczynnik feminizacji w tej grupie wieku osiągnął wartość 95. Nadumieralność mężczyzn powoduje, że w starszych grupach wieku więcej jest kobiet. W 2023 r. przewaga liczebna kobiet wystąpiła dopiero w grupie wieku 53 lat i więcej, dla której współczynnik feminizacji wyniósł 127.

Wykres 2. Ludność według płci i wieku w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

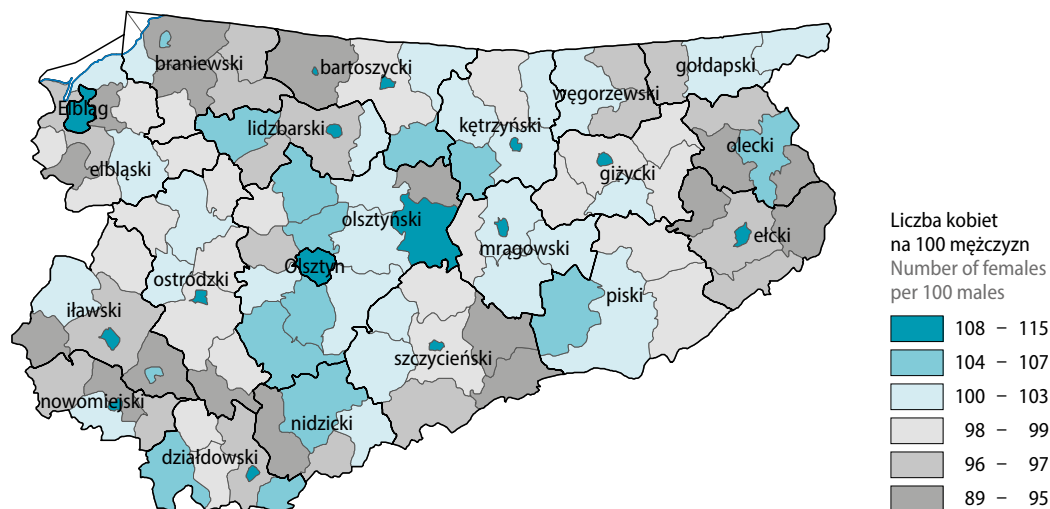
Chart 2. Population by sex and age in 2023

As of 31 December

Wartość współczynnika różniła się znacznie na obszarach miejskich i wiejskich. W miastach województwa warmińsko-mazurskiego na 100 mężczyzn przypadało 111 kobiet (w kraju 112), natomiast na wsi tylko 97 (w kraju 101). Warmińsko-mazurskie należało do grupy sześciu województw o przewadze liczebnej mężczyzn na wsi i było województwem, w którym przewaga ta była największa. Udział kobiet w ludności wiejskiej był najniższy w Polsce i wyniósł 49,3% (w kraju 50,1%). Analiza przestrzennego zróżnicowania współczynnika wykazała, że w 46 gminach województwa liczebnie przeważały kobiety, w 60 więcej było mężczyzn, a w pozostałych dziesięciu występowała równowaga liczebna płci. Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w Olsztynie (115) oraz gminach miejskich Bartoszyce i Ostróda (113). Największą przewagę liczebną mężczyzn nad kobietami odnotowano w gminie Kalinowo (89 kobiet na 100 mężczyzn) oraz Płoskinia (91). Gmina Kalinowo posiadała najniższy współczynnik feminizacji w całym kraju.

Mapa 4. Współczynnik feminizacji w gminach w 2023 r.
Map 4. Feminisation rate in gminas in 2023

Pozytywne zjawisko, jakim jest wydłużanie trwania życia, połączone jednak z pogłębiającym się niskim poziomem dzietności powoduje, że liczba osób młodych, które mogą zastąpić osoby w wieku produkcyjnym maleje, natomiast liczba osób starszych, które wymagają wsparcia i opieki rośnie. Analiza danych statystycznych z zakresu demografii pokazuje proces starzenia się społeczeństwa w województwie i w całym kraju. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, rosnąca wartość współczynnika obciążenia demograficznego, wzrost mediany wieku, współczynnika starości demograficznej, a także indeksu starości.

Ekonomiczne grupy wieku:

- **wiek przedprodukcyjny** – ludność w wieku do 17 lat,
- **wiek produkcyjny** – wiek zdolności do pracy, dla mężczyzn 18–64 lata, dla kobiet 18–59 lat,
- **wiek poprodukcyjny** – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Ludność w wieku nieprodukcyjnym – ludność w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym.

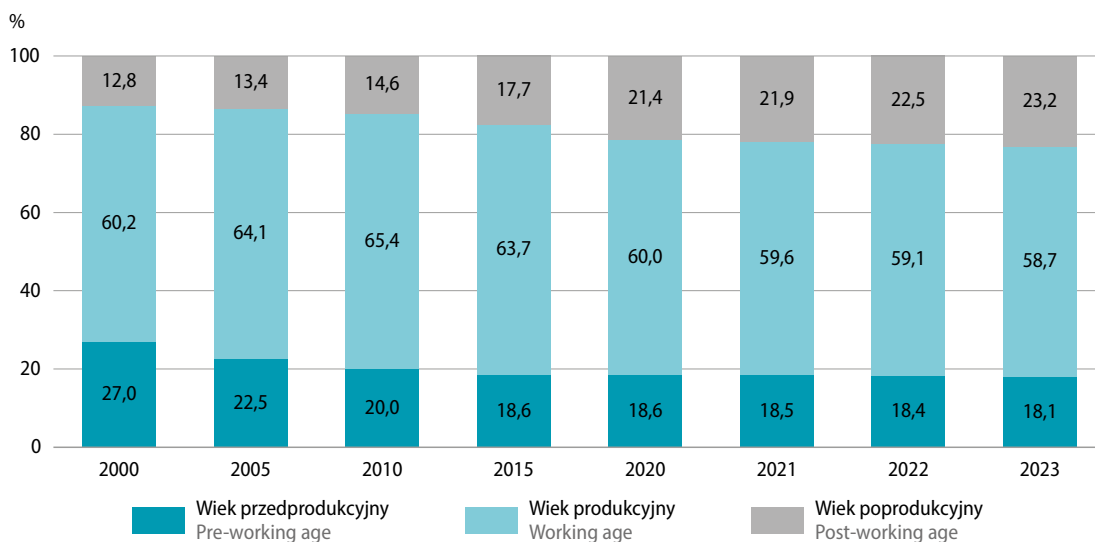
W województwie warmińsko-mazurskim systematycznie spada liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym. W porównaniu z 2000 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat zmniejszyła się o 140,6 tys. osób (o 36,4%) i w 2023 r. wyniosła 245,2 tys. Ubytek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym nastąpił we wszystkich województwach, największy w opolskim (o 40,0%) i świętokrzyskim (o 39,0%), a najmniejszy w mazowieckim (o 9,0%). W Polsce liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat zmniejszyła się o 26,4%. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w warmińsko-mazurskim zmniejszył się w latach 2000–2023 o 8,9 p. proc. (w Polsce o 6,2 p. proc.) i był to drugi największy spadek odsetka dzieci i młodzieży w kraju (największy w podkarpackim 9,0 p. proc.).

Zmniejszeniu o 61,4 tys. osób w porównaniu z 2000 r. uległa również liczba mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym. Liczba ludności w tej grupie wzrosła z 859,6 tys. w 2000 r. do 950,7 tys. w 2010 r., a w kolejnych latach systematycznie zmniejszała się i w 2023 r. ukształtowała się na poziomie 798,1 tys. osób. W porównaniu z 2000 r. liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 7,1% (w Polsce o 5,5%). Największy spadek odnotowano w województwie śląskim (o 16,8%) oraz opolskim i łódzkim (o 16,0%). W pięciu województwach odnotowano wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym – małopolskim, pomorskim, mazowieckim, wielkopolskim i podkarpackim. Udział ludności w wieku produkcyjnym w warmińsko-mazurskim zmniejszył się w latach 2000–2023 o 1,5 p. proc. (w Polsce o 2,4 p. proc.).

W 2023 r. w porównaniu z 2000 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 132,4 tys. osób. Było to o 72,7% więcej niż na początku badanego okresu (w Polsce o 55,2%). Warmińsko-mazurskie było czwartym województwem pod względem dynamiki przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Większy wzrost odnotowano jedynie w pomorskim (o 79,1%), zachodniopomorskim (o 78,6%) i lubuskim (o 76,0%). W 2000 r. odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w warmińsko-mazurskim wyniósł 12,8% i był najniższy w kraju (w Polsce 14,8%). W ciągu analizowanego okresu zwiększył się o 10,4 p. proc. i w końcu 2023 r. wyniósł 23,2% (w Polsce 23,3%). Uplasowało to województwo na 11 pozycji w kraju. Najwyższy udział odnotowano w województwie świętokrzyskim (26,1%) i łódzkim (25,9%), a najniższy w małopolskim, pomorskim i wielkopolskim (poniżej 22%).

Wykres 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku Stan w dniu 31 grudnia

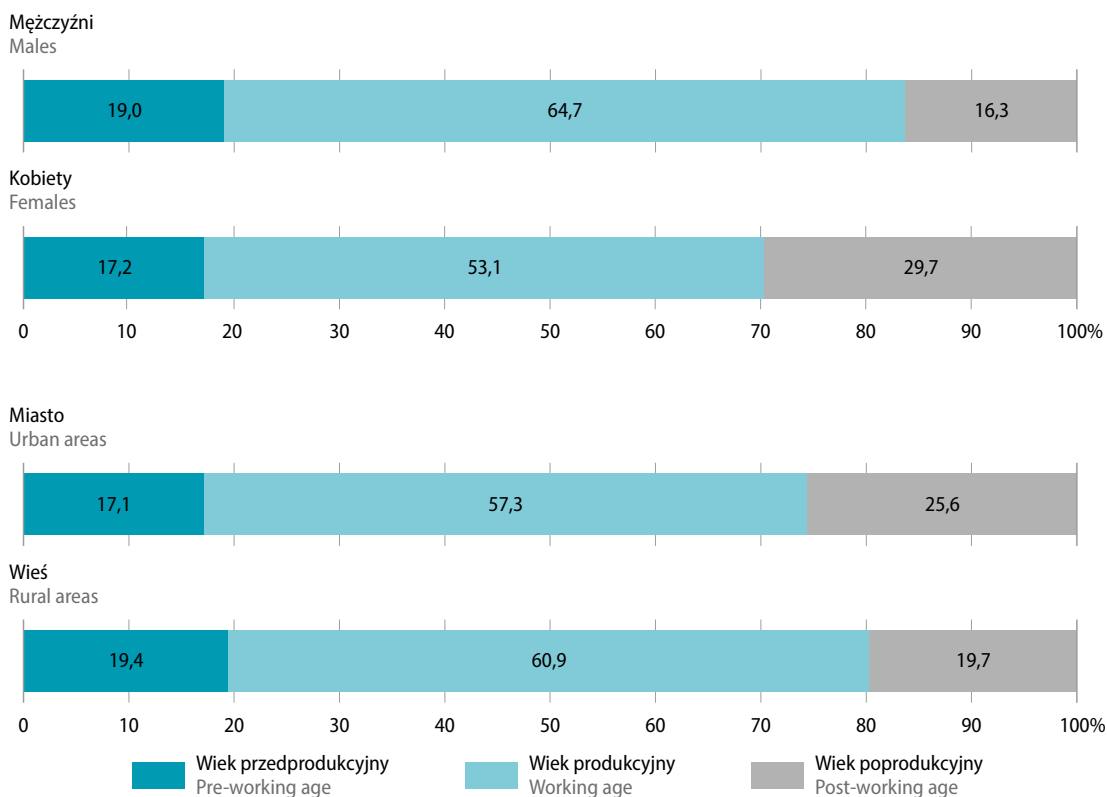
Chart 3. Structure of population by economic age groups
As of 31 December

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się odmiennie dla mężczyzn i kobiet, jak również dla mieszkańców miast i wsi. W wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym większy był udział mężczyzn, natomiast w wieku poprodukcyjnym niemal dwukrotnie większy był udział kobiet. Populacja miast w porównaniu z populacją wsi charakteryzowała się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wyższym w wieku poprodukcyjnym. Niezależnie od przyjętego przekroju, płci bądź miejsca zamieszkania, kierunki zmian w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku były jednakowe. Zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, a także wśród mieszkańców miast, jak i wsi, nastąpił spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrósł natomiast udział populacji w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 4. Structure of population by economic age groups, sex and place of residence in 2023
As of 31 December

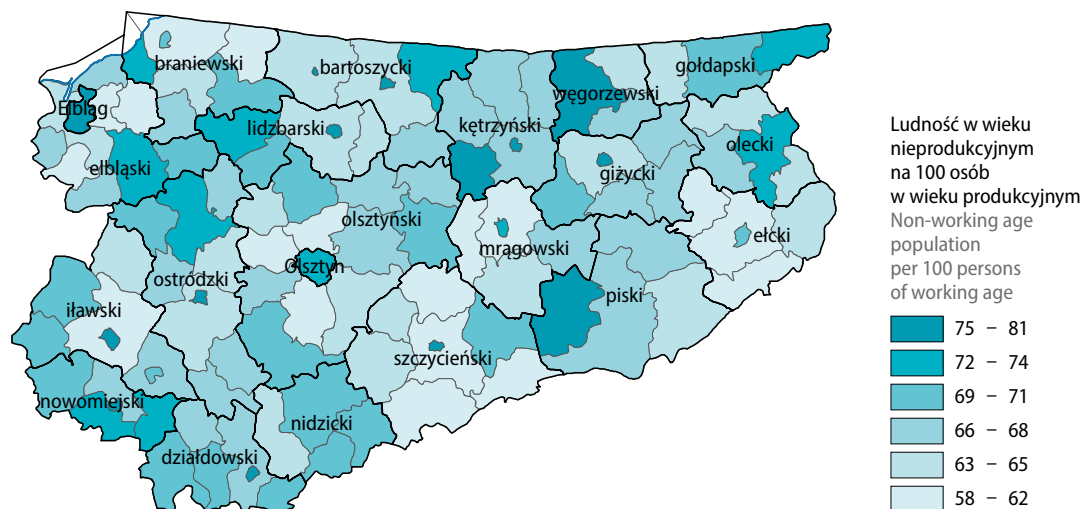

Współczynnik obciążenia demograficznego – liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Efektom zmian w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku był wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego. W 2023 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 70 osób w wieku nieprodukcyjnym (w kraju 71). W porównaniu z 2000 r. było to o cztery osoby więcej (w kraju o siedem). Największe obciążenie demograficzne odnotowano w województwie łódzkim i świętokrzyskim, w których na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 75 osób w wieku nieprodukcyjnym.

W ujęciu gminnym wzrost współczynnika obciążenia demograficznego w porównaniu z 2000 r. zarejestrowano w 34 gminach, największy w mieście Olsztyn (o 21 osób) i Kętrzyn (o 20). W porównaniu z 2022 r. wzrost odnotowano w 95 gminach, największy w Ruciane-Nida (o 4 osoby). We wszystkich miastach województwa współczynnik obciążenia demograficznego wyniósł ponad 70, a największą wartość osiągnął w Kętrzynie, w którym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 81 osób w wieku nieprodukcyjnym. Najmniejsze obciążenie demograficzne odnotowano w gminie Rozogi (58 osób), która wśród prawie 2,5 tys. gmin w Polsce uplasowała się na 9 miejscu. W Polsce wśród stu gmin o najmniejszej wartości współczynnika obciążenia demograficznego znalazło się 17 jednostek z województwa warmińsko-mazurskiego.

Mapa 5. Współczynnik obciążenia demograficznego według gmin w 2023 r.
Map 5. Age dependency ratio by gminas in 2023

Istotne różnice w wartości współczynnika obciążenia demograficznego zaobserwowano w zależności od płci, a także miejsca zamieszkania. Dla kobiet, zarówno w województwie, jak i w kraju, współczynnik w 2023 r. wyniósł 88, podczas gdy dla mężczyzn ukształtował się na znacznie niższym poziomie – 55 (w kraju 57). Wśród mieszkańców miast województwa wyniósł 74 (w kraju 73), a wśród mieszkańców wsi – 64 (w kraju 68).

Mediana wieku (wiek środkowy) – parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W warmińsko-mazurskim w 2023 r. wartość mediany dla całej populacji, niezależnie od płci i miejsca zamieszkania, wyniosła 43,1 roku i była nieznacznie wyższa od mediany krajowej (42,8). W porównaniu z 2000 r. wiek środkowy w województwie wzrósł o 10,2 roku. Najmłodsze społeczeństwo tworzyli mieszkańcy małopolskiego i pomorskiego, dla których mediana osiągnęła wartość 41,2, a najstarsze – świętokrzyskiego, łódzkiego, opolskiego i śląskiego, dla których mediana wieku przekroczyła 44 lata. Warmińsko-mazurskie było na 6 miejscu pod względem najniższej wartości wieku środkowego.

Mężczyźni byli młodszy niż kobiety, a mieszkańcy wsi – młodszy niż mieszkańcy miast. W 2023 r. połowa mężczyzn w województwie nie osiągnęła wieku 41,5 roku, a kobiet – 44,7 roku. Wiek środkowy ludności wiejskiej wyniósł 41,4 roku, a ludności miejskiej – 44,2 roku.

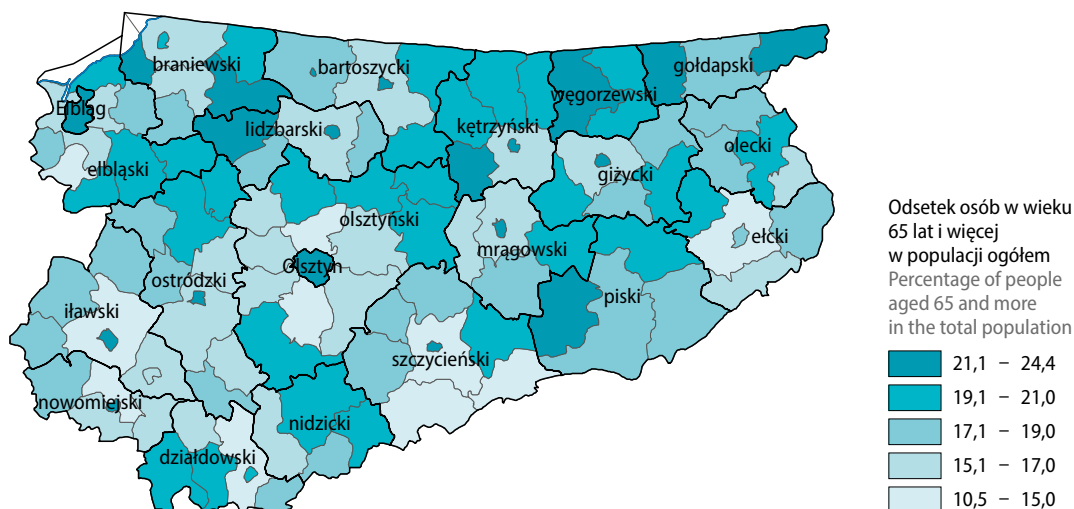
Współczynnik starości demograficznej – udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności.

Potwierdzeniem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest wzrost współczynnika starości demograficznej. W badanym okresie udział ludności w wieku 65 lat i więcej wzrastał systematycznie we wszystkich województwach. W 2023 r. w warmińsko-mazurskim wyniósł 19,6% (w Polsce 20,1%) i był o 9,0 p. proc. wyższy w porównaniu z 2000 r. (w Polsce o 7,7 p. proc.). Oznacza to, że prawie co piąty mieszkaniec województwa ukończył przynajmniej 65 lat. Warmińsko-mazurskie zajęło szóstą lokatę pod względem najniższej wartości tego współczynnika. Mniejszy udział ludności w wieku 65 lat i więcej odnotowano w województwie małopolskim (18,3%), pomorskim (18,6%), wielkopolskim (18,7%), podkarpackim (19,0%) i mazowieckim (19,2%). Najwyższy odsetek charakteryzował województwo świętokrzyskie (22,5%) i łódzkie (22,4%).

W 2023 r. udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności wzrósł we wszystkich gminach województwa warmińsko-mazurskiego, zarówno w porównaniu z rokiem wcześniejszym, jak i 2000 r. W 28 gminach współczynnik starości demograficznej był wyższy niż 20,0%, przy czym najwyższy odnotowano w gminach miejskich: Kętrzyn (24,4%), Szczytno (23,8%), Bartoszyce (23,6%), Górowo Iławskie (23,5%) i miejsko-wiejskiej Reszel (23,2%). Zaledwie w trzech gminach udział osób w wieku 65 lat i więcej kształtował się na poziomie poniżej 14,0%. Były to gminy wiejskie: Stawiguda, Iława oraz Szczytno. Stawiguda z wartością współczynnika starości demograficznej na poziomie 10,5% była trzecią gminą w kraju pod względem najniższego udziału osób w wieku 65 lat i więcej. Mniejszy udział posiadały jedynie dwie gminy wiejskie w wielkopolskim – Kleszczewo (9,3%) i Komorniki (10,1%).

Mapa 6. Współczynnik starości demograficznej według gmin w 2023 r.

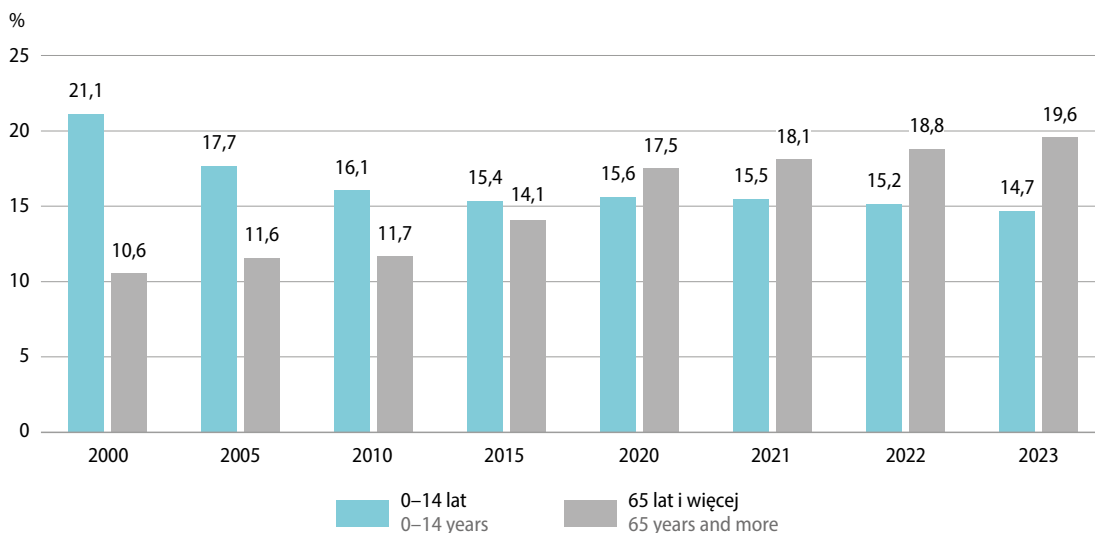
Map 6. Old age rate by gminas in 2023

Równoległe do wzrostu liczby i odsetka osób starszych, w województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się również systematyczne zmniejszanie się liczby i odsetka dzieci w wieku 0–14 lat. W latach 2000–2023 liczba dzieci zmniejszyła się o 101,6 tys. (o 33,7%), a osób starszych wzrosła o 115,1 tys. (o 76,4%).

Wykres 5. Udział dzieci i osób starszych w populacji ogółem
Chart 5. Share of children and older persons in the total population

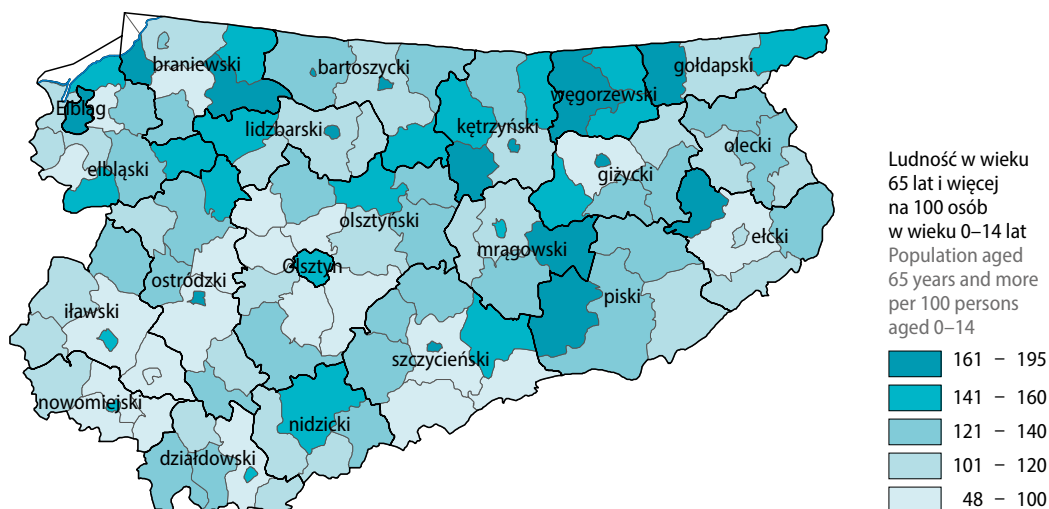
Indeks starości – liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat (liczba dziadków na 100 wnuczków).

Z powodu zmniejszającej się liczby dzieci, a wzrastającej liczby osób starszych, zmieniły się proporcje między najmłodszą i najstarszą grupą ludności. Miernikiem tych zmian jest indeks starości. W 2023 r., zarówno w województwie, jak i w kraju, na 100 wnuczków przypadało 133 dziadków, podczas gdy dwadzieścia trzy lata wcześniej – 50 (w Polsce 65). Oznacza to, że w 2000 r. w warmińsko-mazurskim liczba dziadków była o połowę mniejsza od liczby wnuczków, a w 2023 r. liczba dziadków przekroczyła liczbę wnuczków. Według danych z 2000 r. warmińsko-mazurskie było województwem o najniższej wartości indeksu starości, natomiast w 2023 r. zajmowało dopiero szóstą pozycję. Wartość indeksu starości wzrosła we wszystkich województwach, najwięcej w zachodniopomorskim (o 95) i świętokrzyskim (o 92), natomiast najmniej w mazowieckim (o 41). W 2023 r. nie było województwa, w którym liczba dziadków byłaby niższa niż liczba wnuczków. Najmniejsza wartość indeksu starości wystąpiła w pomorskim (114), a największa w świętokrzyskim (165).

W analizowanym okresie wartość indeksu starości wzrosła we wszystkich gminach. Najwyższą wartością w 2023 r. charakteryzowała się gmina Reszel, w której na 100 wnuczków przypadało prawie dwukrotnie więcej dziadków (195). Wartość indeksu starości powyżej 190 zarejestrowano również w mieście Kętrzyn oraz gminie Banie Mazurskie. Największy wzrost wartości indeksu odnotowano we Fromborku, w którym liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat zwiększyła się aż o 137 i w 2023 r. wyniosła 179 osób. Gminą o najmniejszym indeksie starości była Stawiguda (48), w której odnotowano również najmniejszy wzrost wartości indeksu w porównaniu z 2000 r. (o 10 dziadków). Stawiguda, zajmując ósmą lokatę, znalazła się w grupie zaledwie 12 gmin w kraju, w których indeks starości nie przekroczył 50 osób.

Mapa 7. Indeks starości według gmin w 2023 r.
Map 7. Ageing ratio by gminas in 2023

Podstawowe miary pozwalające zobrazować wiek społeczeństwa i kierunki zmian wskazują jednoznacznie na postępujący proces starzenia się ludności. Niekorzystne zmiany dotyczą nie tylko warmińsko-mazurskiego, ale są zauważalne również w skali całego kraju.

Tablica 2. Wybrane miary starzenia się ludności
Stan w dniu 31 grudnia

Table 2. Selected population ageing indicators
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Współczynnik obciążenia demograficznego Age dependency ratio		Mediana wieku Median age		Współczynnik starości demograficznej Old age rate		Indeks starości Ageing ratio	
	2000	2023	2000	2023	2000	2023	2000	2023
Polska Poland	64	71	35,4	42,8	12,4	20,1	65	133
Warmińsko-mazurskie	66	70	32,9	43,1	10,6	19,6	50	133

Rozdział 2. Małżeństwa, separacje i rozwody

Chapter 2. Marriages, separations and divorces

Dane o małżeństwach, separacjach i rozwodach służą do oceny bieżącej sytuacji w zakresie tworzenia i rozpadu rodzin. Stanowią element corocznego bilansu małżeństw. Liczba i natężenie zawieranych związków małżeńskich wynika ze struktury wieku ludności, ale zależy także od uwarunkowań kulturowych, tradycji i zwyczajów, światopoglądu oraz modelu formowania rodziny. W ostatnich latach liczba małżeństw rozwiązanych (zarówno przez rozwód, jak i przez śmierć współmałżonka) przewyższała liczbę nowo zawartych związków i powodowała systematyczne zmniejszanie liczby małżeństw istniejących.

Tablica 3. Podstawowe dane o małżeństwach, separacjach i rozwodach w 2023 r.

Table 3. Major data on marriages, separations and divorces in 2023

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Małżeństwa zawarte	4 836	2 934	1 902	Marriages contracted
na 1000 ludności	3,5	3,7	3,4	per 1000 population
w tym wyznaniowe	1 956	1 080	876	of which religious
Separacje	20	17	3	Separations
na 100 tys. ludności	1,5	2,1	0,5	per 100 thousand population
Rozwody	2 226	1 647	579	Divorces
na 10 tys. ludności	16,3	20,5	10,4	per 10 thousand population
na 1000 nowo zawartych małżeństw	460	561	304	per 1000 contracted marriages

Małżeństwa

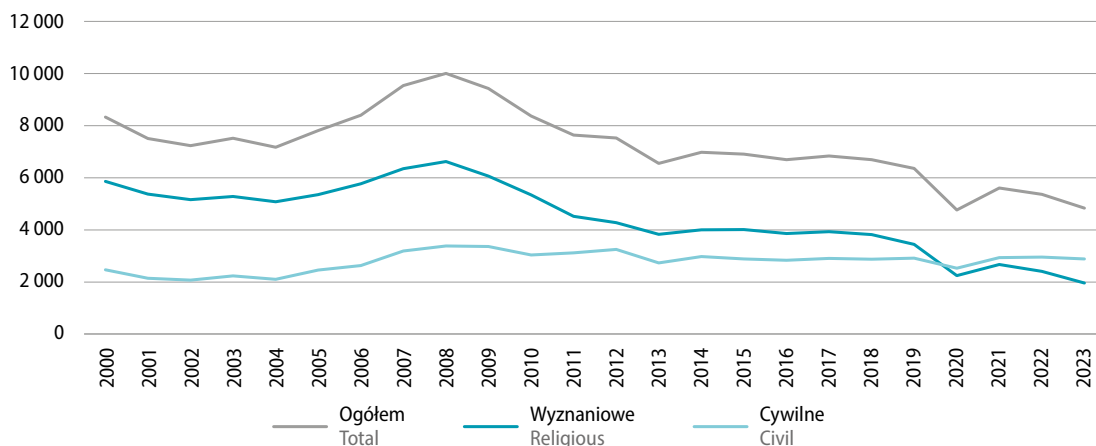
Marriages

Małżeństwo – związek między dwiema osobami odmiennej płci, zawarty zgodnie z obowiązującym prawem, pociągający za sobą pewne wzajemne prawa i obowiązki, ustalone w przepisach i zwyczajach.

W warmińsko-mazurskim w 2023 r. zarejestrowano 4,8 tys. nowych małżeństw. Było to o 9,8% mniej niż rok wcześniej. W kraju także odnotowano spadek liczby małżeństw (o 6,4%) i był on widoczny we wszystkich województwach – od 3,7% w dolnośląskim do 10,8% w podlaskim. W województwie, podobnie jak w kraju, około 61% związków małżeńskich zawarto w miastach.

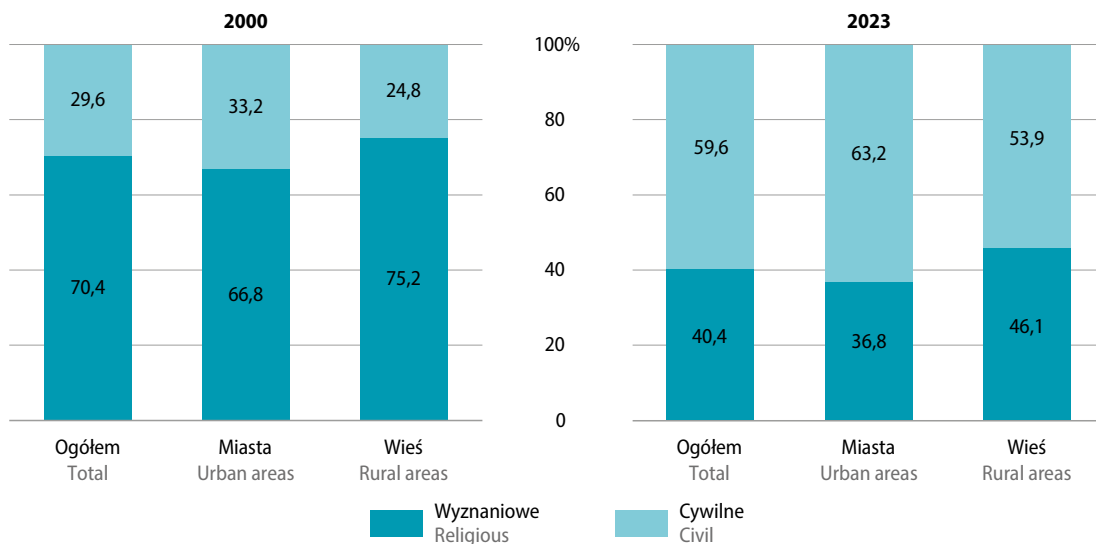
Możliwość zawierania małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnoprawnymi istnieje w Polsce od 1998 r. Urzędy stanu cywilnego – oprócz małżeństw cywilnych – rejestrują także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu kościoła lub związku wyznaniowego, zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Wykres 6. Małżeństwa zawarte
Chart 6. Marriages contracted

W województwie warmińsko-mazurskim przed 2020 r. większość nowych związków małżeńskich stanowiły małżeństwa wyznaniowe, zawierane w kościołach lub związkach wyznaniowych i jednocześnie rejestrowane w urzędach stanu cywilnego. Od 2020 r. liczba małżeństw cywilnych przewyższała liczbę małżeństw wyznaniowych. W 2020 r. i 2021 r. w miastach województwa warmińsko-mazurskiego częściej były zawierane małżeństwa cywilne, natomiast na terenach wiejskich – małżeństwa wyznaniowe. Od 2022 r. przewaga małżeństw cywilnych nad wyznaniowymi wystąpiła zarówno w miastach, jak i na wsi.

Wykres 7. Odsetek małżeństw wyznaniowych i cywilnych według miejsca zamieszkania
Chart 7. Percentage of religious and civil marriages by place of residence

Większość nowo zawartych małżeństw wyznaniowych w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. stanowiły małżeństwa zawierane przed kapłanami kościoła katolickiego (98,3%). Kolejne, pod względem liczby małżeństw, to kościoły: prawosławny (0,5%), polskokatolicki (0,4%), ewangelicko-augsburski (0,4%) i zielonoświątkowy (0,3%).

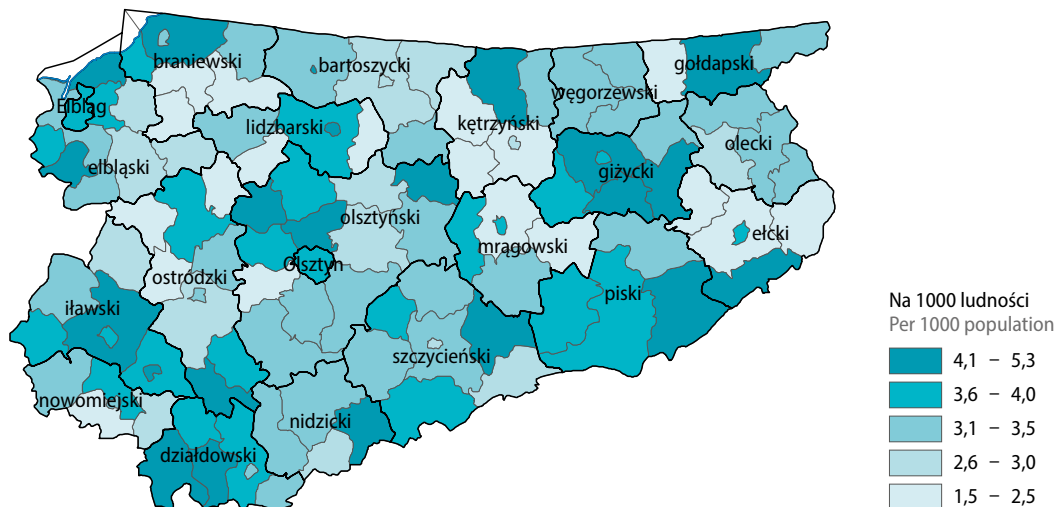
Preferencje zawierania małżeństw wyznaniowych i cywilnych w Polsce są mocno zróżnicowane terytorialnie. W 2023 r. udział małżeństw wyznaniowych w kraju wyniósł 46,9%. Przeważały one w pięciu województwach. Najwyższy ich odsetek odnotowano w podkarpackim (66,5%), małopolskim (60,5%) i podlaskim (60,4%), a najniższy – w województwach przy zachodniej granicy kraju: zachodniopomorskim (28,9%), lubuskim (30,3%) i dolnośląskim (32,1%). Warmińsko-mazurskie zajęło czwartą lokatę pod względem najmniejszego odsetka małżeństw wyznaniowych (40,4%).

Współczynnik małżeństw – stosunek liczby małżeństw zawartych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. w wyniku mniejszej liczby zawartych małżeństw w porównaniu z rokiem wcześniejszym, zmieniła się również wartość współczynnika małżeństw. Zmniejszył się on z poziomu 3,9 do 3,5 (w kraju z 4,1 do 3,9). Od 2010 r. częstość zawierania związków małżeńskich w warmińsko-mazurskim była mniejsza od wartości przeciętnej w kraju. Najwięcej małżeństw na 1000 mieszkańców w 2023 r. zostało zawartych w województwie małopolskim (4,3), najmniej – w świętokrzyskim (3,3). Częstość zawieranych małżeństw w warmińsko-mazurskim była wyższa w miastach (3,7) niż na wsi (3,4).

W przekroju gminnym współczynnik małżeństw charakteryzował się niewielkim zróżnicowaniem. Pomimo, że najwięcej małżeństw zostało zawartych w Olsztynie (670) i Elblągu (423), to jednak najwięcej związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 ludności zawarto w gminach: Wydminy, Dąbrówno, Lidzbark i mieście Lubawa (powyżej 5). Najmniejszą wartością współczynnika małżeństw charakteryzowały się Banie Mazurskie i Mikołajki (poniżej 2). Gmina Banie Mazurskie znalazła się na szesnastym miejscu pod względem najniższej wartości współczynnika wśród wszystkich gmin w Polsce. W porównaniu z 2000 r. jedynie w dwóch gminach odnotowano wzrost współczynnika małżeństw – Lelkowo (o 0,8) i Frombork (o 0,6). W pozostałych gminach liczba małżeństw na 1000 mieszkańców zmalała – najbardziej w gminie Kurzętnik (o 6,9) oraz Kalinowo, Stare Juchy i Miłomłyn (o 5,9).

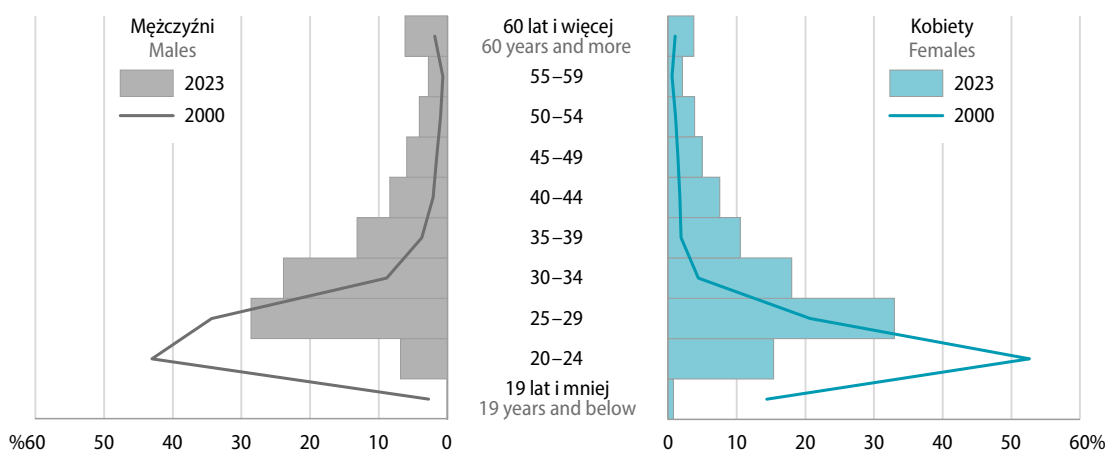
Mapa 8. Małżeństwa zawarte w 2023 r.
Map 8. Marriages contracted in 2023

Na przestrzeni ostatnich lat, zarówno w Polsce, jak i województwie, zmieniło się podejście młodych ludzi do zawierania małżeństw. Przesuwanie w czasie decyzji o założeniu rodziny powoduje systematyczny wzrost wieku zawierania małżeństwa. Odsetek związków zawieranych przez osoby z młodszych grup wieku (19 lat i mniej oraz 20–24 lata) zmniejsza się, wzrasta natomiast w starszych grupach wieku.

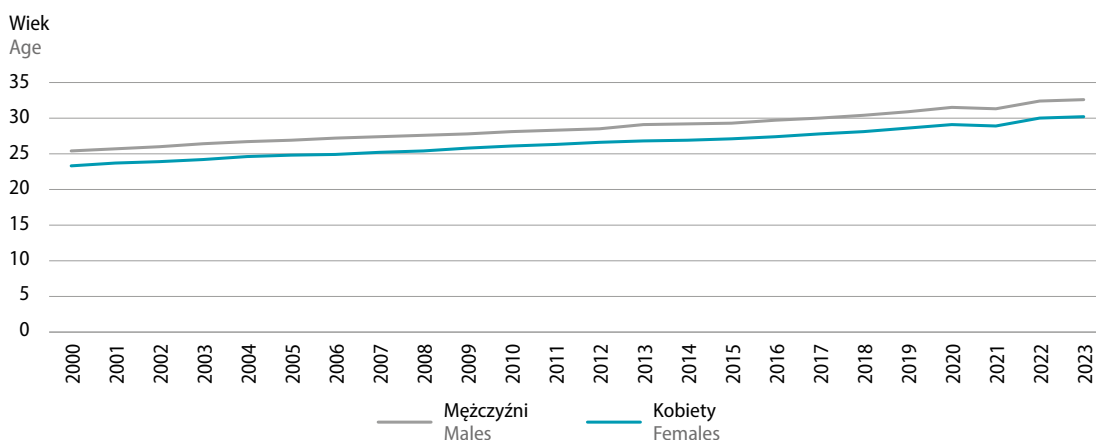
W 2000 r. najliczniejszą grupę wstępujących w związek małżeński stanowiły osoby w wieku 20–24 lata. Wśród nowożeńców 45,8% mężczyzn oraz 67,0% kobiet miało mniej niż 25 lat. W okresie 2000–2023 nastąpiło przesunięcie grupy wieku najczęstszego zawierania małżeństw do 25–29 lat. W 2023 r. mężczyźni poniżej 25 lat stanowili jedynie 7,0%, a kobiety 16,1% nowożeńców. Udział mężczyzn zmieniających stan cywilny w wieku 25–29 lat wyniósł 28,6%, a kobiet 33,0%. Odsetek mężczyzn w wieku 30–34 lat wzrósł prawie trzykrotnie, a kobiet – czterokrotnie. Wzrost udziału osób zawierających małżeństwa dotyczył także wszystkich pozostałych starszych grup wieku.

Wykres 8. Nowożeńcy według wieku
Chart 8. Bridegrooms and brides by age

Zmienną określającą wiek osób zawierających związek małżeński w danym okresie jest mediana (wiek środkowy) nowożeńców. Jest to parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa nowożeńców już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła. Od 2000 r. mediana wieku nowożeńców, wynosząca wówczas 25,4 roku dla mężczyzn i 23,3 roku dla kobiet, systematycznie rosła. W 2023 r. była o ponad 7 lat większa dla mężczyzn i prawie 7 lat większa dla kobiet.

Wykres 9. Mediana wieku nowożeńców
Chart 9. Median age of bridegrooms and brides

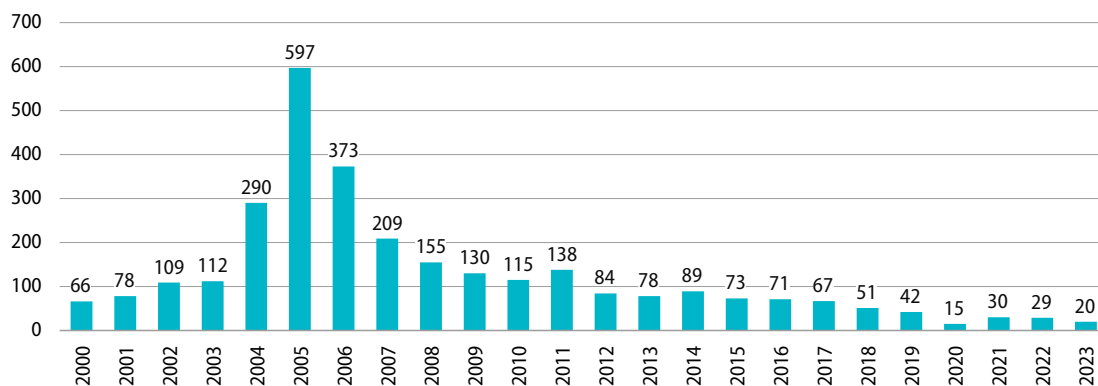
Separacje Separations

Separacja prawna – uchylenie wspólnoty małżeńskiej bez prawa wstępowania w nowy związek małżeński przez którąkolwiek ze stron.

Orzeczenia o separacji dokonuje odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem. W odróżnieniu od rozwodu, separacja nie rozwiązuje związku małżeńskiego. Po orzeczeniu separacji stan cywilny współmałżonków pozostaje bez zmian. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka zniesienie separacji.

W początkowych latach analizowanego okresu liczba separacji szybko wzrastała, z 66 w 2000 r. do 597 w 2005 r. Wzrost ten był spowodowany m.in. zmianami prawnymi w zakresie świadczeń rodzinnych. Ustawa o świadczeniach rodzinnych z listopada 2003 r. wprowadziła świadczenia dla wszystkich rodzin niepełnych w miejsce rozwiązań zawartych w ustawie o funduszu alimentacyjnym, kierowanych tylko do części rodzin.

Wykres 10. Separacje orzeczone
Chart 10. Separations

Od 2006 r. nastąpił spadek liczby składanych wniosków o separację. W 2023 r. sądy orzekły 20 separacji. Tylko 2 były wniesione przez męża, 10 złożyły żony, natomiast 8 było efektem złożenia wspólnego wniosku przez męża i żonę. W miastach orzeczono 17 separacji, a na wsi – 3.

Współczynnik separacji – stosunek liczby separacji w badanym okresie do liczby ludności w połowie tego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie.

Współczynnik separacji przeliczony na 100 tys. mieszkańców warmińsko-mazurskiego wyniósł 1,5. Jego wartość była większa w miastach (2,1) niż na wsi (0,5). Co roku odnotowuje się też nieliczne przypadki zniesienia separacji, jednak większość pozostających w prawnej separacji małżeństw wnosi o rozwód. W 2023 r. w warmińsko-mazurskim sądy orzekły prawomocne zniesienie jedynie 6 separacji.

Rozwody Divorces

Rozwód – rozwiązanie związku małżeńskiego przez odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem.

W latach 2000–2006 liczba rozwodów w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie rosła, aby w kolejnych latach ustabilizować się na poziomie poniżej 3 tys. rocznie. W 2020 r., w początkowym okresie pandemii COVID-19, odnotowano jednoroczny spadek, po którym nastąpił ponowny wzrost liczby rozwiązyanych małżeństw. Nie przekroczył on 2,5 tys. W 2023 r. sądy wydały orzeczenia o 2,2 tys. rozwodów. Było to o 8,5% rozwodów mniej niż rok wcześniej. W miastach orzeczono prawie ¾ wszystkich rozwodów w województwie. W porównaniu z 2000 r. liczba rozwodów zwiększyła się o 20,5%. Przyrost dotyczył zarówno miast, jak i wsi, przy czym większą dynamiką cechował się w przypadku terenów wiejskich (o 48,5%; w miastach o 13,0%).

Współczynnik rozwodów – stosunek liczby rozwodów orzeczonych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

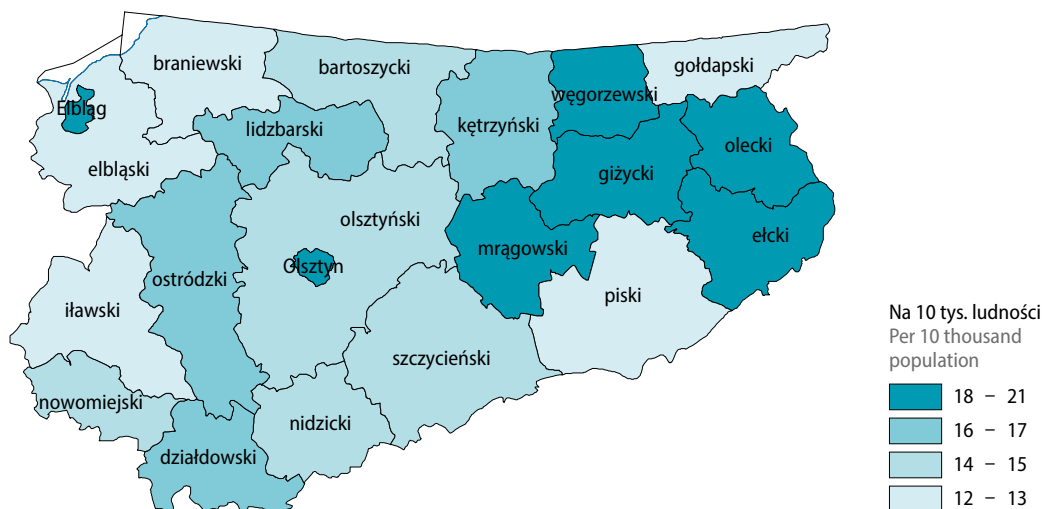
Dla potrzeb poniższej analizy wartość współczynnika podano w przeliczeniu na 10 tys. ludności.

Liczba rozwodów na 10 tys. ludności w warmińsko-mazurskim w 2023 r. wyniosła 16,3 (w kraju 15,1) i należała do jednej z wyższych wśród województw. Wyższe wartości zanotowano jedynie w śląskim (16,5) i dolnośląskim (16,4). Najmniej rozwodów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców orzeczono w podkarpackim (10,9).

W przekroju powiatowym najwięcej rozwodów orzeczono w Olsztynie (326) i Elblągu (214), natomiast najwyższy współczynnik rozwodów odnotowano w powiecie giżyckim (20,6). Znalazł się on na dwunastym miejscu wśród wszystkich powiatów w kraju. W porównaniu z 2022 r. liczba rozwodów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców zmalała w piętnastu powiatach, a wzrosła w sześciu. Największy spadek współczynnika odnotowano w powiecie iławskim (o 7,3), a największy wzrost – w węgorzewskim (o 3,0).

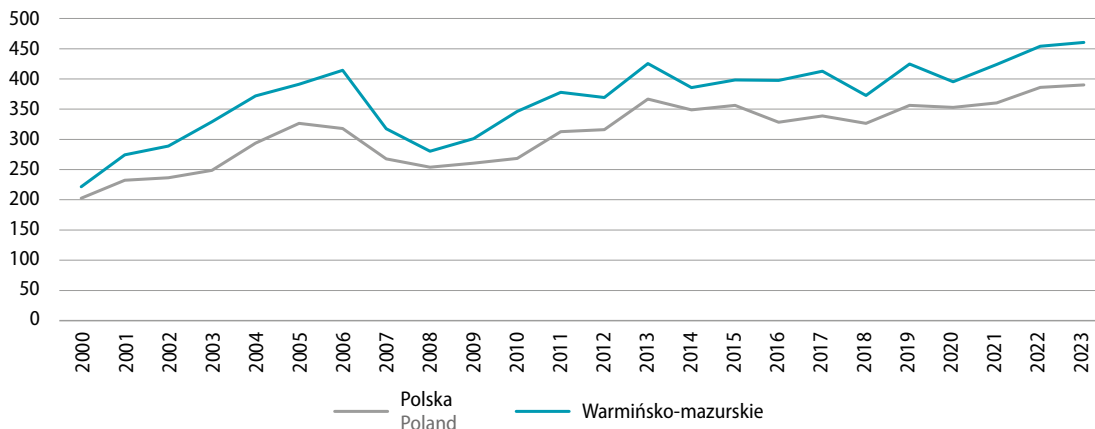
Mapa 9. Rozwody według powiatów w 2023 r.

Map 9. Divorces by powiats in 2023

Częstość występowania rozwodów można również analizować porównując stosunek liczby rozwodów do liczby małżeństw zawartych w tym samym okresie. Wartość współczynnika jest interpretowana jako prawdopodobieństwo rozpadu związku wskutek rozwodu. W 2023 r. współczynnik rozwodów wyrażony liczbą rozwodów w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw był w warmińsko-mazurskim najwyższy wśród województw i wyniósł 460 (w kraju 390). Analizowany współczynnik był o 6 wyższy niż w 2022 r. oraz ponad dwukrotnie wyższy niż w 2000 r. Najmniej związków na 1000 małżeństw uległo rozwiązaniu w małopolskim (277) oraz podkarpackim (299).

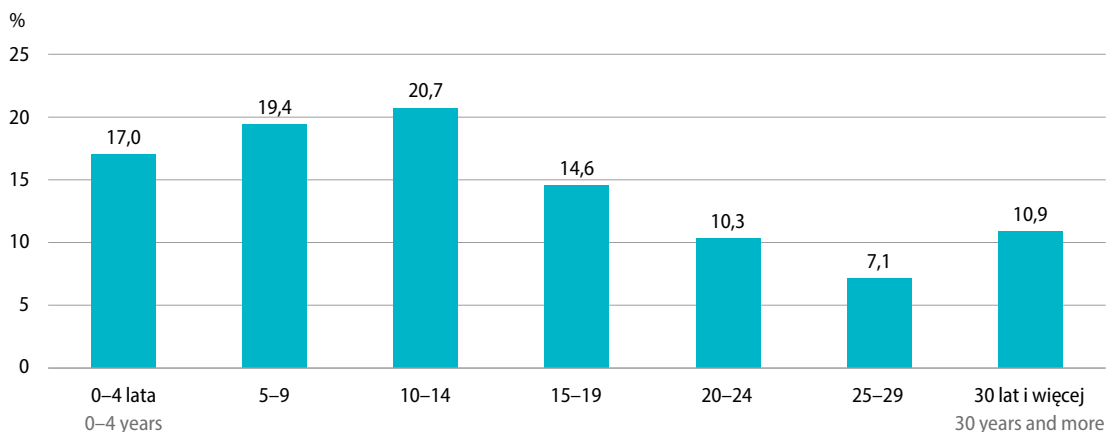
Wykres 11. Rozwody na 1000 nowo zawartych małżeństw
Chart 11. Divorces per 1000 newly contracted marriages

W latach 2000–2023 liczba rozwodów na 1000 nowych małżeństw była corocznie wyższa w województwie niż w kraju. Duże różnice występowały między wartościami współczynnika dla mieszkańców miast i wsi. W miastach na 1000 nowych związków małżeńskich orzeczono 561 rozwodów (w Polsce 453), natomiast na wsi – 304 (w Polsce 274). Oznacza to, że w miastach co drugie, a na wsi co trzecie małżeństwo kończyło się rozwodem. Wartość współczynnika dla miast w warmińsko-mazurskim była najwyższą w kraju.

W ujęciu statystycznym okres trwania małżeństwa to czas od momentu jego zawarcia do momentu wniesienia powództwa o rozwód lub do momentu śmierci współmałżonka. Wśród rozwodzących się par najczęściej było małżeństw ze stażem o długości 10–14 lat oraz 5–9 lat. Rozwody tych związków stanowiły w 2023 r. nieco ponad 40% wszystkich rozwiedzionych małżeństw.

Wykres 12. Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2023 r.
Chart 12. Divorces by duration of marriage in 2023

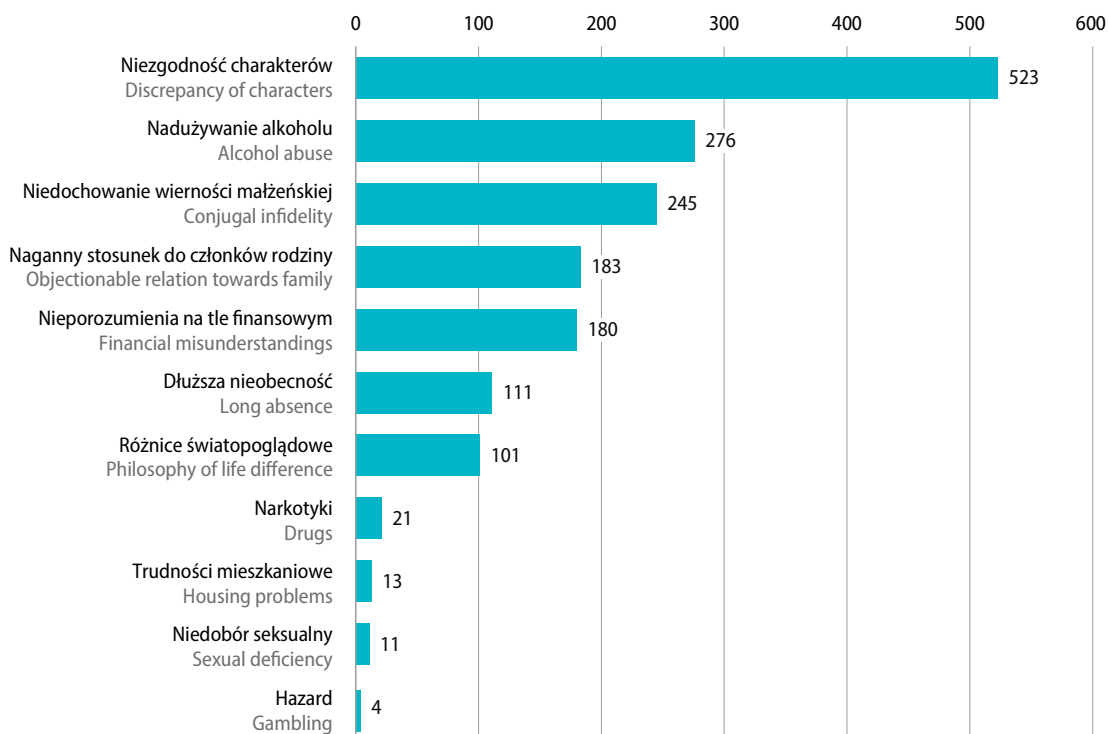

W 2000 r. tylko 29,2% rozwodów było orzekanych z powództwa mężczyzn. W ciągu dwudziestu trzech lat struktura płci osób wnoszących pozew o rozwód nie zmieniła się znacząco. W 2023 r. powództwo o rozwód nadal częściej składały kobiety – na 100 pozwów wniesionych do sądów, 68 było skierowanych przez żony.

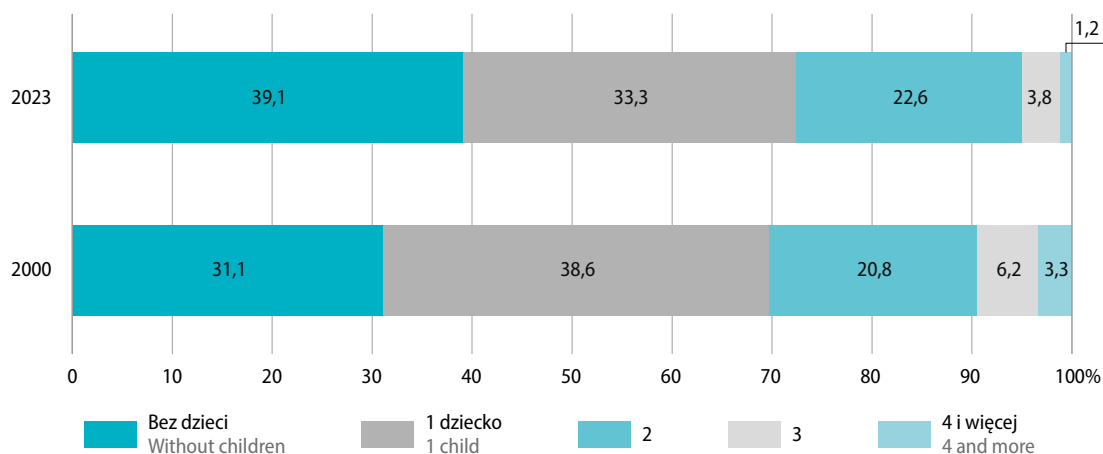
W trakcie procesów rozwodowych małżonkowie podają jeden lub kilka współistniejących powodów rozpadu małżeństwa. W 2023 r. najczęściej wskazywanymi przyczynami były: niezgodność charakterów, nadużywanie alkoholu i niedochowanie wierności małżeńskiej.

Wykres 13. Przyczyny rozwodów w 2023 r.
Chart 13. Causes of divorces in 2023

Liczba małoletnich dzieci pochodzących z rozwiedzionych w 2023 r. małżeństw wyniosła 2 122 i była o 5,8% mniejsza w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Było to spowodowane spadkiem liczby rozwodów, jak również wysokim w zbiorowości rozwiedzionych par udziałem małżeństw bezdzietnych (39,1%). W latach 2000–2023 udział rozwiedzionych par małżeńskich posiadających przynajmniej jedno dziecko w wieku do 17 lat włącznie zmniejszył się o 8,0 p. proc. i w 2023 r. wyniósł 60,9%.

Wykres 14. Rozwody według liczby małoletnich dzieci
 Chart 14. Divorces by number of underage children

W 2023 r. przeciętna liczba małoletnich dzieci przypadająca na 100 rozwiedzonych małżeństw posiadających potomstwo wyniosła 157 (w Polsce 154). Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku 7–15 lat (58,9%). W przypadku rozwodzących się małżeństw z małoletnimi dziećmi sąd podejmuje decyzję o powierzeniu wykonywania władzy rodzicielskiej. W 2023 r. opiekę nad dziećmi sąd najczęściej powierzał obojgu rodzicom (76,7%) albo tylko matce (18,5%). Znacznie rzadziej opieka powierzana była tylko ojcu (2,5%), rodzinie zastępczej (1,3%), oddzielnie matce i ojcu w sytuacji więcej niż jednego dziecka (0,5%) czy placówce wychowawczej (0,4%).

Małżeństwo istniejące – związek małżeński istniejący w określonym momencie (np. na koniec roku).

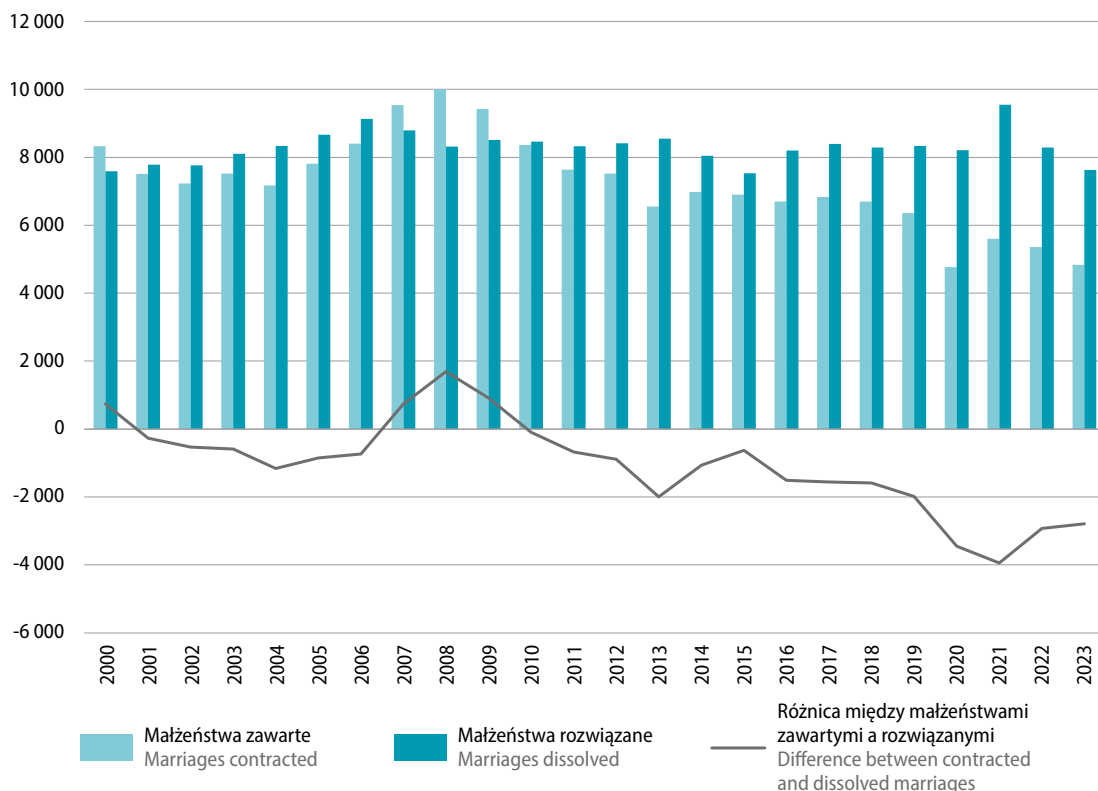
Informacje o małżeństwach istniejących są kategorią wynikową sporządzanego corocznie bilansu małżeństw. Uwzględnia on dane w zakresie:

- (+) nowo zawartych małżeństw,
- (-) małżeństw rozwiązanych poprzez orzeczenie rozwodu,
- (-) małżeństw, które uległy rozpadowi w wyniku śmierci jednego ze współmałżonków,
- (+/-) salda migracji wewnętrznych i zagranicznych osób o stanie cywilnym żonaty/zamężna.

Bazą wyjściową dla bilansu małżeństw są wyniki spisu powszechnego w zakresie danych o liczbie mężczyzn o stanie cywilnym żonaty, a w kolejnych latach po spisie – saldo bilansu małżeństw na koniec roku poprzedniego. Informacje dotyczące małżeństw istniejących za lata 2022 i 2023 zostały oparte o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Coroczne porównanie liczby nowo zawartych małżeństw z liczbą małżeństw rozwiązanych wskazuje w ostatnich latach na ujemny bilans małżeństw w województwie warmińsko-mazurskim. Od 2010 r. liczba małżeństw rozwiązanych przewyższa liczbę nowo zawartych związków. Powoduje to systematyczne zmniejszanie liczby małżeństw istniejących. W 2023 r. w województwie było 316,8 tys. małżeństw. Po uwzględnieniu salda migracji zagranicznych i wewnętrznych osób pozostających w stanie małżeńskim było to o 3,4 tys. małżeństw mniej niż w 2022 r.

Wykres 15. Małżeństwa zawarte i rozwiązane
Chart 15. Marriages contracted and dissolved

Rozwiązanie małżeństwa może nastąpić poprzez rozwód, ale także przez śmierć męża lub żony. Na przestrzeni lat główną przyczyną przerwania małżeństwa była śmierć jednego ze współmałżonków. W 2023 r. stanowiła ona przyczynę 70,8% rozwiązanych małżeństw (w kraju 73,3%), z czego prawie ¾ przypadków dotyczyło śmierci męża. Na każde 1000 istniejących małżeństw rozwiązaniu uległy 24 związki – 17 w wyniku śmierci jednego ze współmałżonków i 7 w wyniku rozwodu.

Rozdział 3. Urodzenia i dzietność

Chapter 3. Births and fertility

Poziom urodzeń jest jednym z kluczowych czynników kształtujących liczbę ludności. Urodzenia są składnikiem bilansu ludności, elementem tablic trwania życia, a także tworzą podstawę opracowania analiz i prognoz demograficznych. Bieżąca liczba urodzeń jest uwarunkowana przede wszystkim liczbą kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), która w badanym okresie uległa zmniejszeniu. Dodatkowymi czynnikami kształtującymi jej wysokość są postawy i zachowania prokreacyjne społeczeństwa. Kobiety rodzą mniej dzieci i coraz później – widoczny jest wzrost wieku matek w chwili urodzenia pierwszego dziecka. Utrzymujący się spadek dzietności prowadzi do niekorzystnej sytuacji demograficznej w województwie, która nie gwarantuje zastępowalności pokoleń. Trendy występujące w województwie, są widoczne również w całym kraju.

Tablica 4. Podstawowe dane o urodzeniach w 2023 r.
Table 4. Major data on births in 2023

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Urodzenia żywe	8 487	4 988	3 499	Live births
na 1000 ludności	6,2	6,2	6,3	per 1000 population
Kobiety w wieku rozrodczym (15–49 lat)	304 739	178 594	126 145	Females at reproductive age (15–49 years)
Współczynnik płodności kobiet	27,7	27,7	27,7	Female fertility rate
Współczynnik dzietności ogólnej	1,06	1,07	1,05	Total fertility rate

Urodzenie żywe – całkowite wydalenie lub wydobywanie z ustroju matki noworodka, niezależnie od czasu trwania ciąży, który po takim wydaleniu lub wydobyciu oddycha bądź wykazuje jakiegokolwiek inne oznaki życia, takie jak czynność serca, tętnienie pępowiny lub wyraźne skurcze mięśni zależnych od woli, bez względu na to, czy sznur pępowiny został przecięty lub łożysko zostało oddzielone.

W 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano 8,5 tys. urodzeń żywych. Było to o prawie połowę (45,6%) mniej niż w 2000 r. (w kraju spadek o 28,0%) i o 14,4% mniej niż rok wcześniej (w kraju spadek o 10,7%). Zmniejszenie liczby urodzeń w porównaniu z 2022 r. odnotowano we wszystkich województwach, ale w warmińsko-mazurskim spadek ten był największy. Najmniejszy spadek urodzeń wystąpił w województwie lubuskim (o 8,3%), małopolskim i pomorskim (o 8,9%).

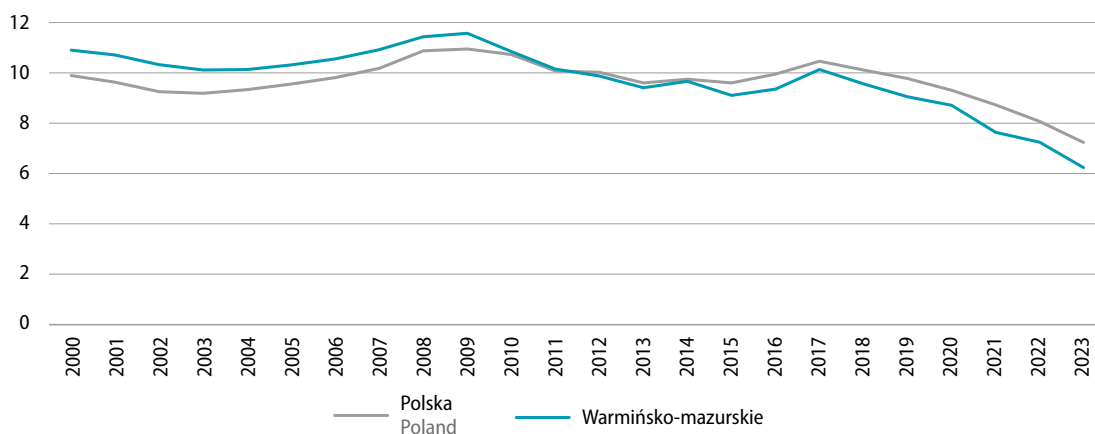
Podobnie jak w poprzednich latach, wśród noworodków ponad połowę stanowili chłopcy (51,1%). W kraju udział chłopców w liczbie urodzeń był zbliżony i wyniósł 51,2%. W wyniku utrzymującej się przewagi urodzeń żywych płci męskiej, w strukturze ludności według płci i wieku w młodszych rocznikach przeważali mężczyźni. Jedynym województwem z przewagą urodzeń płci żeńskiej było opolskie (50,4%).

Warmińsko-mazurskie należało do grupy dwunastu województw, w których więcej dzieci urodziło się w miastach (58,8%). Przewagę liczby urodzeń na terenach wiejskich odnotowano jedynie w podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i małopolskim.

Współczynnik urodzeń żywych – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej roku) do liczby ludności według stanu na środek okresu lub do średniej liczby ludności z tego okresu – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

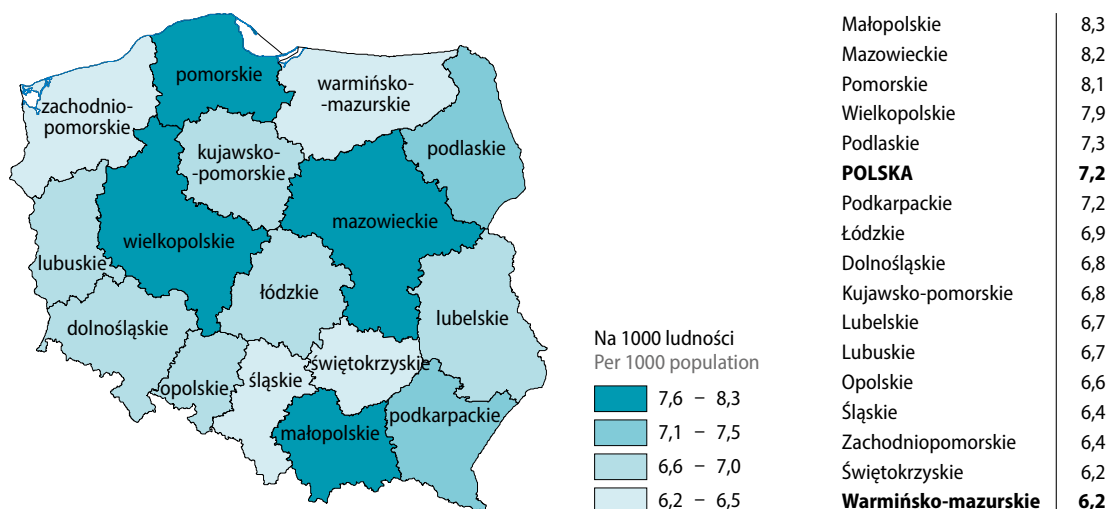
Podstawowym miernikiem natężenia urodzeń jest współczynnik urodzeń żywych. W latach 2000–2009 warmińsko-mazurskie należało do grupy trzech województw o największym natężeniu urodzeń. W 2002 r. liczba urodzeń żywych na 1000 ludności w warmińsko-mazurskim była najwyższa w kraju i wyniosła 10,3. Oznacza to, że na każdy 1000 mieszkańców rodziło się 10 dzieci. Od 2010 r. współczynnik urodzeń systematycznie obniżał się, a od 2012 r. kształtował się na poziomie niższym niż w kraju.

Wykres 16. Urodzenia żywe na 1000 ludności
Chart 16. Live births per 1000 population

Warmińsko-mazurskie, podobnie jak świętokrzyskie, było województwem o najmniejszej liczbie urodzeń na 1000 ludności. Najwięcej dzieci na 1000 mieszkańców urodziło się w małopolskim, mazowieckim i pomorskim. W porównaniu z 2022 r. współczynnik urodzeń żywych zmniejszył się we wszystkich województwach – najbardziej w dolnośląskim (o 1,1), najmniej w lubuskim i opolskim (o 0,6). Spadek odnotowany w warmińsko-mazurskim (o 1,0) był drugim pod względem wielkości w kraju.

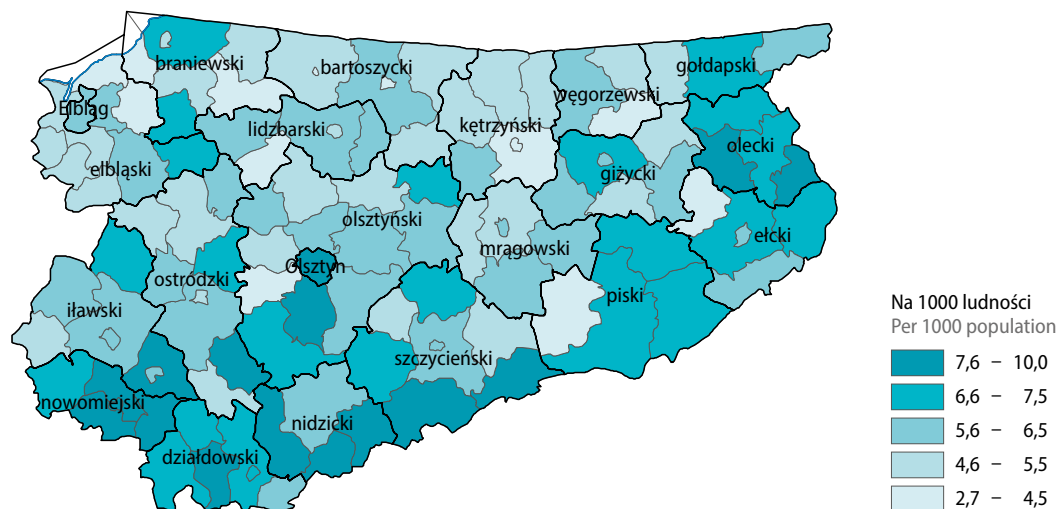
Mapa 10. Urodzenia żywe według województw w 2023 r.
Map 10. Live births by voivodships in 2023

W 45 gminach warmińsko-mazurskiego współczynnik urodzeń był wyższy od wartości przeciętnej w województwie, ale jedynie w dziesięciu przekroczył wartość 8. Najwięcej dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców urodziło się w 2023 r. w gminach wiejskich: Nowe Miasto Lubawskie (10,0), Kozłowo (9,7), Świętajno w powiecie oleckim (9,0). W 31 gminach wartość współczynnika nie przekroczyła wartości 5, a najmniejszą osiągnęła w gminie Lubomino (2,7) oraz Tolkmicko i Frombork (3,5). W skali kraju wśród stu gmin o najmniejszej wartości współczynnika obciążenia demograficznego znalazło się 12 jednostek z warmińsko-mazurskiego. Gmina Lubomino zajęła dziewiątą pozycję pod tym względem.

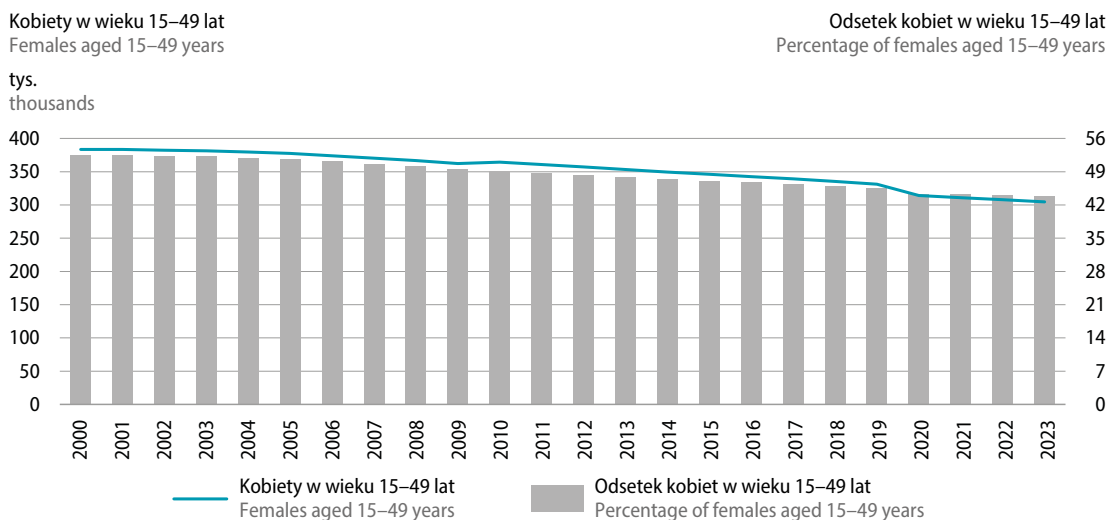
Mapa 11. Urodzenia żywe według gmin w 2023 r.

Map 11. Live births by gminas in 2023

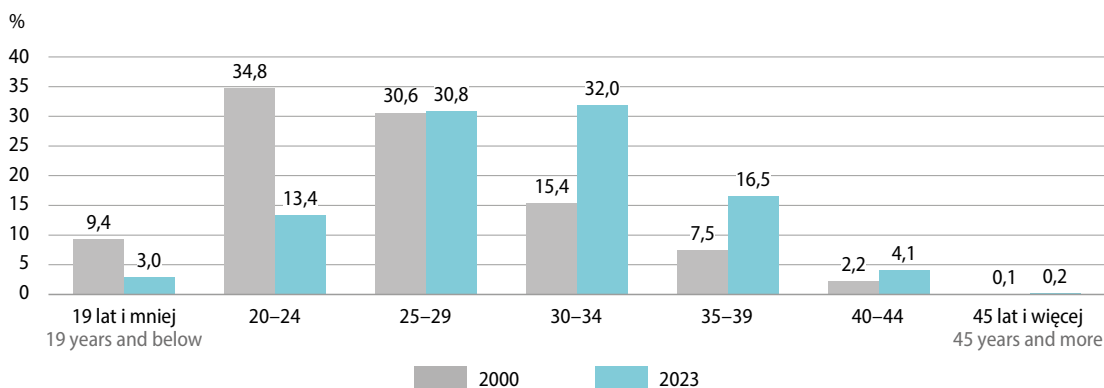
W latach 2000–2023 nastąpiły niekorzystne zmiany w liczbie kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Spadek liczby kobiet w tej grupie odnotowano we wszystkich województwach. W warmińsko-mazurskim populacja kobiet w wieku prokreacyjnym zmniejszyła się o 20,6% (w kraju o 14,7%). Największy ubytek odnotowano w opolskim (o 27,5%) i śląskim (o 25,6%). Jedynie w czterech województwach ubytek był mniejszy niż 10% – mazowieckim, małopolskim, pomorskim i wielkopolskim. Równoległe do zmniejszenia liczby kobiet w wieku rozrodczym następował spadek ich udziału w całkowitej liczbie kobiet. W 2023 r. odsetek ten wyniósł 43,8% (w kraju 44,2%) i był o 8,8 p. proc. niższy w porównaniu z 2000 r. (w kraju o 7,0 p. proc.).

Wykres 17. Kobiety w wieku 15–49 lat
Chart 17. Females aged 15–49 years

Spadkowi liczby urodzeń oraz zmniejszeniu populacji kobiet w wieku rozrodczym towarzyszyły zmiany w liczebności urodzeń w zależności od wieku rodzących kobiet. W 2000 r. najczęściej rodziły kobiety w wieku 20–24 lata, a porody kobiet w wieku 30 lat i więcej stanowiły zaledwie ¼ wszystkich urodzeń. W 2023 r. najczęściej rodzącymi były kobiety w wieku 30–34 lata, a kobiety w wieku powyżej 29 roku życia stanowiły już ponad połowę (52,8%) wszystkich rodzących.

Wykres 18. Urodzenia żywe według wieku matki
Chart 18. Live births by age of mother

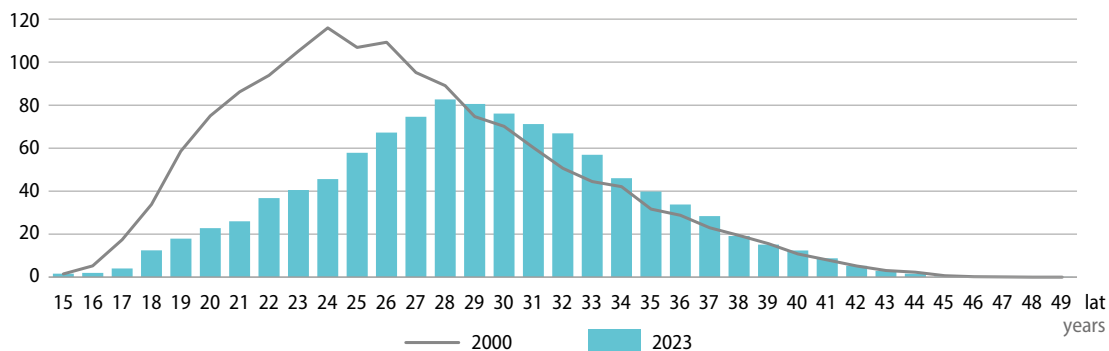
Współczynnik płodności – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym (15–49 lat) – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 kobiet w wieku rozrodczym). Współczynnik wyraża średnią liczbę dzieci urodzonych w ciągu badanego okresu przypadającą na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat.

Współczynnik płodności cząstkowy – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie pochodzących z kobiet w danym wieku do ogólnej liczby kobiet w tym samym wieku. Współczynniki cząstkowe oblicza się dla pojedynczych roczników wieku rozrodczego kobiet (15–49 lat) lub dla 5-letnich grup. Urodzenia przez kobiety w wieku poniżej 15 lat włącza się do wieku 15 lat, a urodzenia przez kobiety w wieku 50 lat i więcej do wieku 49 lat.

Ogólny współczynnik płodności kobiet w 2023 r. w warmińsko-mazurskim wyniósł 27,7 (w kraju 31,5) i był najniższy w całej Polsce. W porównaniu z 2000 r. zmniejszył się o 12,8 (w kraju o 6,0). Niewiele większą wartość osiągnął w zachodniopomorskim (28,3), świętokrzyskim (28,7) i śląskim (28,8). Największy współczynnik płodności odnotowano wśród kobiet mieszkających w małopolskim (34,8), pomorskim (34,2) i mazowieckim (34,2).

Na przestrzeni ostatnich lat zmienił się wzorzec płodności, czyli poziom natężenia urodzeń w zależności od wieku matki. Kobiety coraz później decydują się na urodzenie dziecka, o czym świadczy spadek współczynnika płodności kobiet w młodszych rocznikach wieku. W badanym okresie w warmińsko-mazurskim nastąpił spadek częstości urodzeń wśród kobiet w wieku do 28 lat włącznie, a wzrósł wśród kobiet w wieku 29 lat i więcej. Najwyższa płodność kobiet przesunęła się z wieku 24 lat do wieku 28 lat. We wszystkich województwach najwyższą płodnością charakteryzowały się kobiety w grupie wieku 25–29 lat.

Wykres 19. Współczynnik płodności kobiet
Chart 19. Female fertility rate

W badanym okresie nastąpiło zmniejszenie dysproporcji w poziomie współczynnika płodności kobiet na wsi i w mieście. W 2000 r. współczynnik płodności kobiet zamieszkałych w warmińsko-mazurskim na wsi był wyższy (52,0) niż w miastach (33,7), natomiast w 2023 r. płodność kobiet mieszkających zarówno na wsi, jak i w miastach, kształtowała się na podobnym poziomie (27,7).

W warmińsko-mazurskim najwyższą płodnością wyróżniały się mieszkanki powiatu nowomiejskiego i nidzickiego, najmniejszą – kętrzyńskiego, bartoszyckiego i elbląskiego. W większości powiatów najwięcej urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku rozrodczym odnotowano w grupie wieku 25–29 lat. W Olsztynie oraz powiecie mrągowskim i lidzbarskim najwyższa płodność dotyczyła kobiet w grupie wieku 30–34 lata.

Mapa 12. Współczynnik płodności kobiet według powiatów w 2023 r.
Map 12. Female fertility rate by powiats in 2023

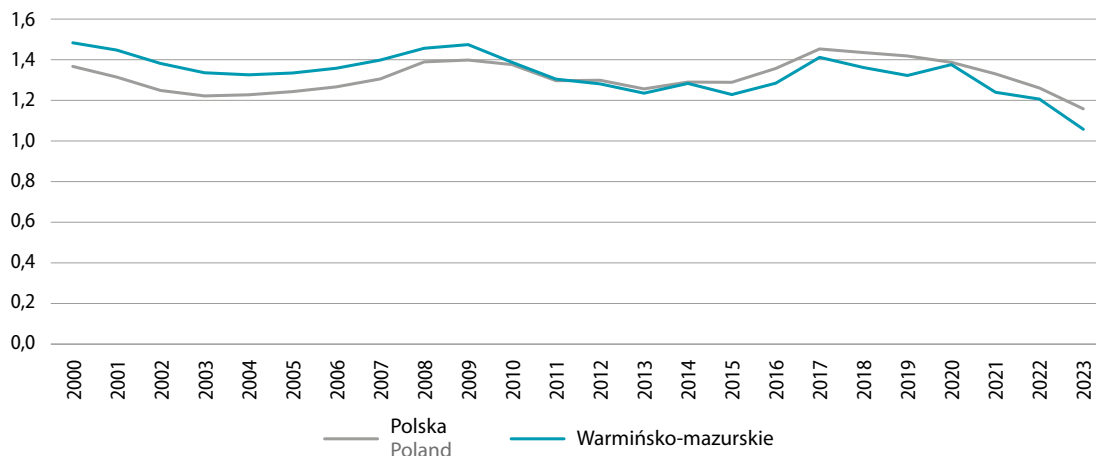

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezienne.

Poziom współczynnika dzietności pozwala ocenić stopień zastępowalności pokoleń. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny, współczynnik powinien kształtować się na poziomie 2,10–2,15. Oznacza to, że na 100 kobiet w wieku 15–49 lat powinno przypadać od 210 do 215 urodzonych dzieci. Analiza poziomu dzietności zarówno w województwie, jak i w całym kraju wskazuje, że rejestrowana liczba urodzeń jest od wielu lat zbyt mała, aby zagwarantować zastępowalność pokoleń.

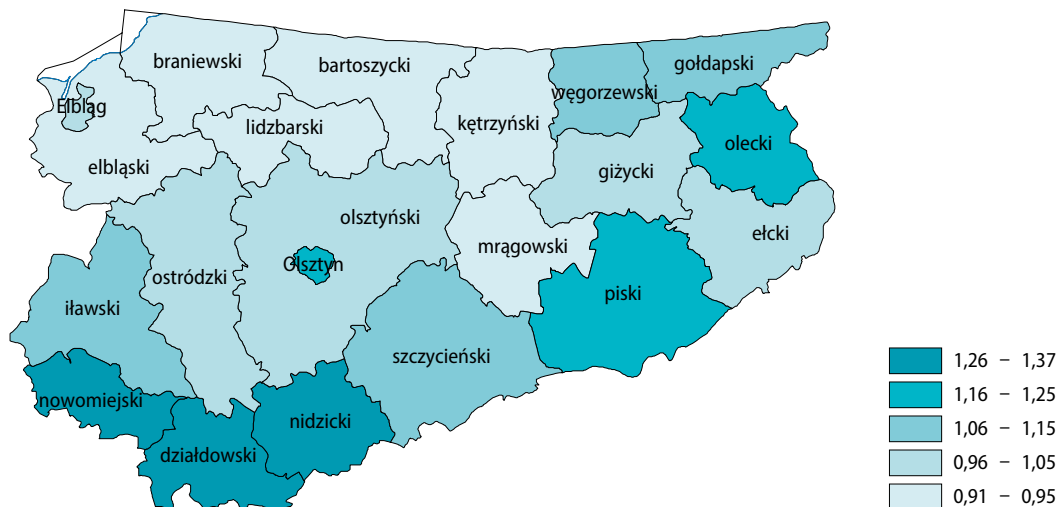
W latach 2000–2011 dzietność kobiet zamieszkałych w województwie była wyższa od przeciętnej w kraju, natomiast od 2012 r. niższa. Średnia liczba dzieci urodzonych przez 100 kobiet w ciągu całego okresu rozrodczego obniżyła się ze 148 w 2000 r. do 106 w 2023 r. (w kraju ze 137 do 116). Poziom dzietności w warmińsko-mazurskim był najniższy w Polsce. W sześciu województwach zanotowano dzietność wyższą od przeciętnej w kraju. Najwyższa dotyczyła kobiet w wielkopolskim (1,24) oraz mazowieckim i pomorskim (1,22).

Wykres 20. Współczynnik dzietności ogólnej
 Chart 20. Total fertility rate

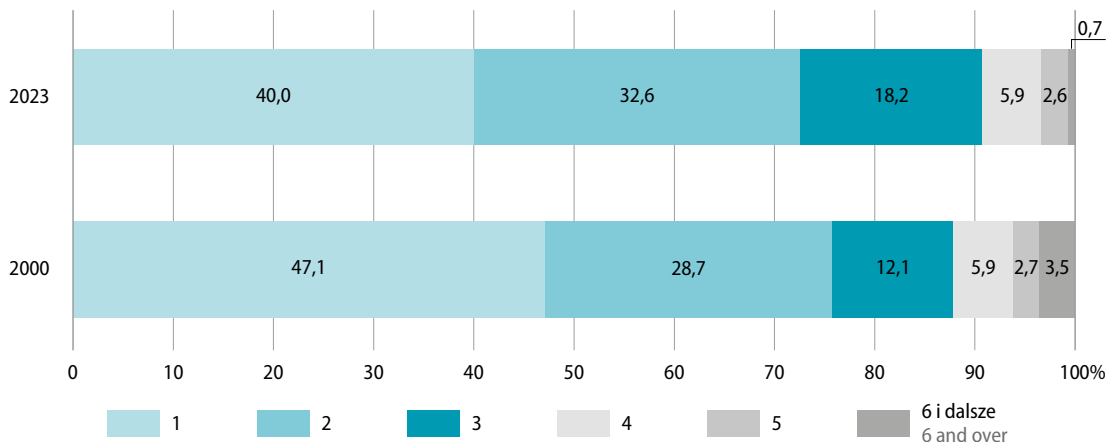
W warmińsko-mazurskim najwyższy poziom dzietności charakteryzował kobiety w powiecie nowomiejskim, w którym na 100 kobiet w wieku 15–49 lat urodziło się 137 dzieci. Najmniej urodzeń na 100 kobiet w wieku rozrodczym odnotowano w powiecie kętrzyńskim, elbląskim i bartoszyckim (91). Liczba dzieci urodzonych w miastach była nieznacznie wyższa (107) niż na terenach wiejskich (105).

Mapa 13. Współczynnik dzietności ogólnej według powiatów w 2023 r.
 Map 13. Total fertility rate by powiats in 2023

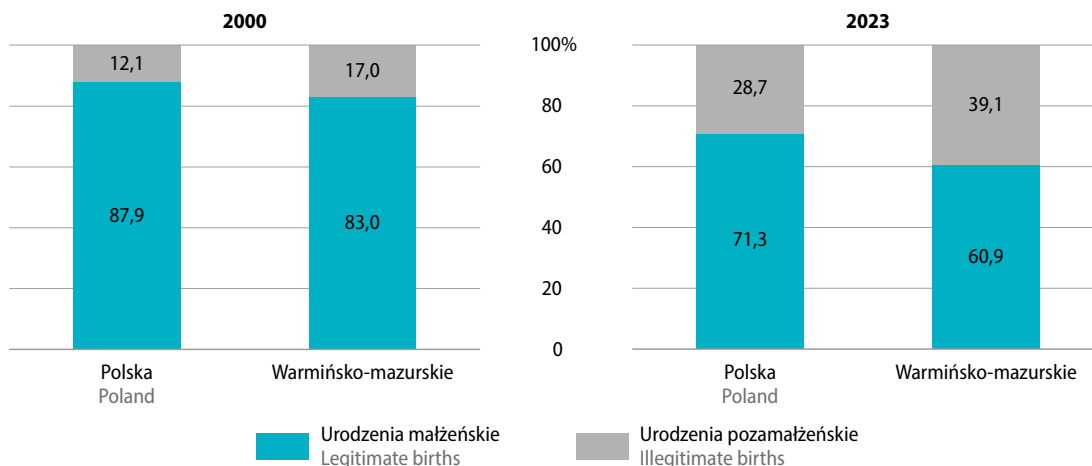
W 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, największy udział w urodzeniach żywych miały urodzenia pierwszej i drugiej kolejności. Stanowiły one prawie ¾ wszystkich urodzeń w województwie. W porównaniu z 2000 r. zauważalny jest jednak spadek udziału urodzeń pierwszych na korzyść urodzeń drugiej i trzeciej kolejności. Oznacza to, że ubywa kobiet decydujących się na pierwsze dziecko, ale wśród tych, które już urodziły, więcej jest kobiet, które zdecydowały się na więcej niż jedno dziecko.

Wykres 21. Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka
Chart 21. Live births by birth order

Większość urodzeń w województwie i w kraju jest rejestrowana jako urodzenia małżeńskie, jednak od wielu lat obserwuje się ich systematyczny spadek na rzecz urodzeń pozamałżeńskich. W latach 2000–2023 udział urodzeń pozamałżeńskich w województwie wzrósł ponad dwukrotnie – z 17,0% do 39,1%. Udział dzieci urodzonych w związkach pozamałżeńskich był większy w miastach (41,1%) niż na wsi (36,3%). Warmińsko-mazurskie znalazło się w grupie trzech województw o najwyższym odsetku urodzeń pozamałżeńskich. Wyższą wartość odnotowano tylko w lubuskim (47,2%) i zachodniopomorskim (46,1%). Najniższym udziałem cechowało się podkarpackie (15,3%) i małopolskie (17,1%).

Wykres 22. Urodzenia żywe małżeńskie i pozamałżeńskie
Chart 22. Legitimate and illegitimate live births

Rozdział 4. Umieralność i trwanie życia

Chapter 4. Mortality and life expectancy

Zgony są elementem ruchu naturalnego, który obok urodzeń w sposób bezpośredni wpływa na wielkość przyrostu naturalnego. Wzrost umieralności, obserwowany w ostatnich latach, wynika ze zmian w liczbie i strukturze ludności według wieku, jest następstwem wzrostu odsetka osób starszych w społeczeństwie. Liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej zwiększyła się w latach 2000–2023 ze 150,6 tys. osób do 265,7 tys. (o 76,4%). Udział tej grupy w całej populacji województwa wzrósł z 10,6% w 2000 r. do 19,6% w 2023 r. (w Polsce z 12,4% do 20,1%). W latach 2020–2022 wzrost umieralności był spotęgowany kolejnymi falami pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2.

Poziom umieralności wpływa na wartość parametru, jakim jest długość przeciętnego dalszego trwania życia. Jego analiza umożliwia śledzenie zmian, jakie zachodzą w ogólnym stanie zdrowia ludności. Pomaga oszacować długość życia bez chorób lub niepełnosprawności, jak również badać procesy starzenia się społeczeństwa.

Tablica 5. Podstawowe dane o zgonach i trwaniu życia w 2023 r.
Table 5. Major data on deaths and life expectancy in 2023

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Zgony	14 594	8 885	5 709	Deaths
na 1000 ludności	10,7	11,1	10,2	per 1000 population
w tym niemowląt	33	17	16	of which infants
na 1000 urodzeń żywych	3,9	3,4	4,6	per 1000 live births
Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia				Average number of years of life expectancy at the moment of birth
mężczyźni	74,0	74,8	72,9	males
kobiety	81,7	81,8	81,4	females

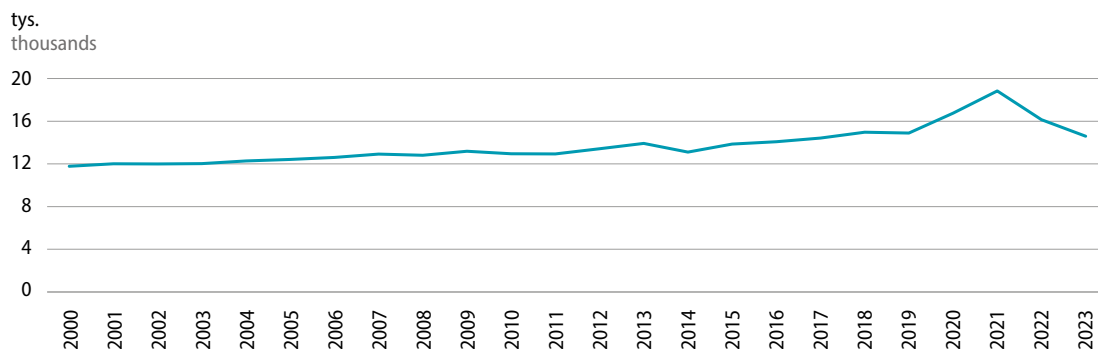
Umieralność

Mortality

Zgon – trwałe, czyli nieodwracalne ustanie czynności narządów niezbędnych do życia (niezależnie od okresu po urodzeniu żywym), w konsekwencji czego następuje ustanie czynności życiowych całego ustroju.

W województwie warmińsko-mazurskim w okresie 2000–2021 niemal co roku wzrastała liczba zgonów. Do 2019 r. przyrosty liczby zmarłych nie przekroczyły 0,8 tys. osób. Gwałtowny wzrost rejestrowanych zgonów nastąpił w 2020 r. i był kontynuowany również w 2021 r. Bezpośrednią przyczyną zwiększenia umieralności był wpływ pandemii COVID-19, spowodowanej rozprzestrzenieniem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2. W 2022 r. liczba zgonów zmniejszyła się w porównaniu z 2021 r., jednak nadal przewyższała poziom zgonów rejestrowanych w latach poprzedzających pandemię. Dopiero w 2023 r. osiągnęła wartość porównywalną z okresu przed pandemią.

Wykres 23. Zgony
Chart 23. Deaths

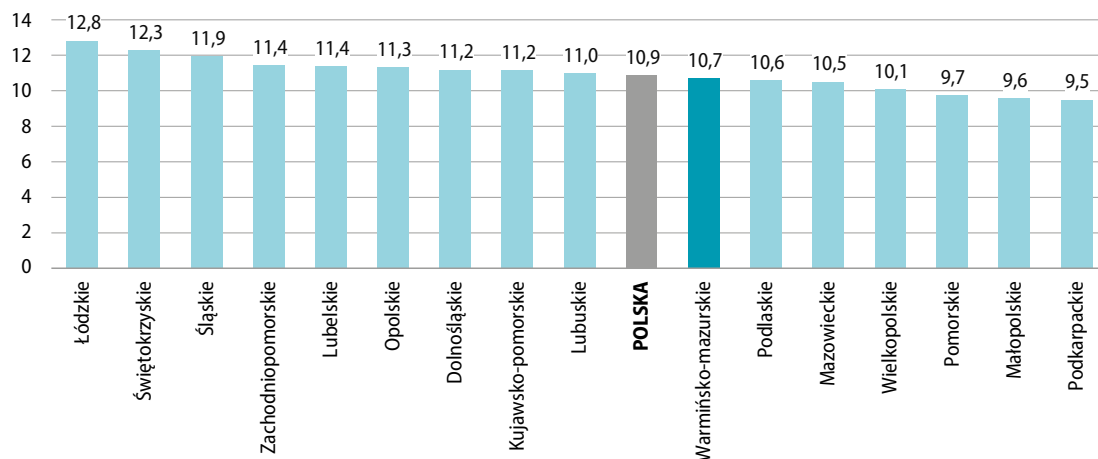
W 2023 r. w warmińsko-mazurskim zmarło 14,6 tys. osób. Było to o 9,5% mniej niż rok wcześniej (w kraju spadek o 8,8%), ale aż o 23,9% więcej niż w 2000 r. (w kraju więcej o 11,1%). Zmniejszenie liczby zgonów w porównaniu z 2022 r. odnotowano we wszystkich województwach, największy spadek dotyczył dolnośląskiego, podlaskiego i podkarpackiego (powyżej 10%), najmniejszy wielkopolskiego i mazowieckiego (o 7,6%).

W 2023 r. w miastach województwa warmińsko-mazurskiego zmarło 8,9 tys. osób (o 9,5% mniej niż rok wcześniej). Zgony w miastach stanowiły 60,9% zgonów w województwie. Na obszarach wiejskich spadek liczby zgonów wyniósł 9,7%.

Współczynnik zgonów – stosunek liczby zgonów w danym okresie (najczęściej roku) do liczby ludności według stanu na środek okresu lub do średniej liczby ludności z tego okresu – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Współczynnik zgonów jest podstawową miarą umieralności.

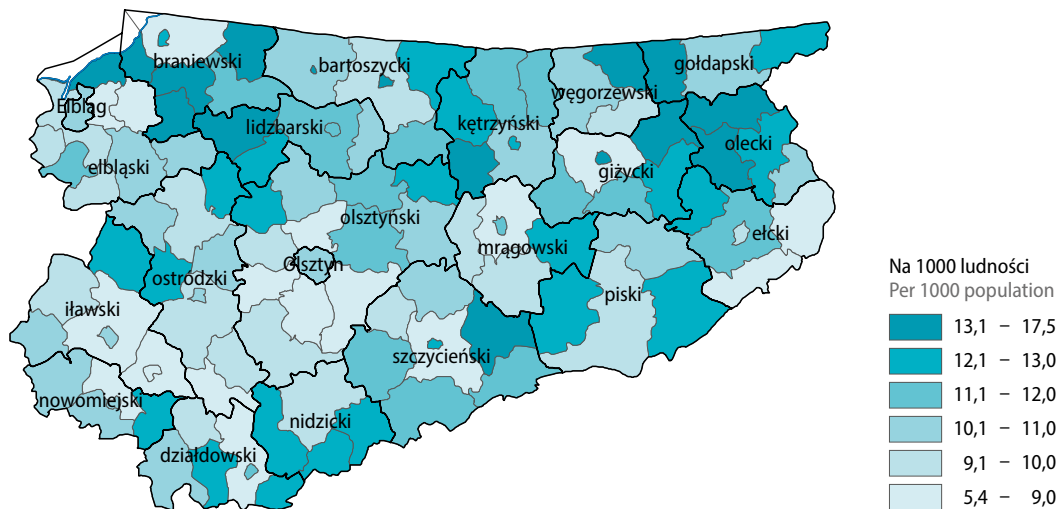
Liczba zgonów w województwie warmińsko-mazurskim w przeliczeniu na 1000 ludności zmniejszyła się z 11,8 w 2022 r. do 10,7 w 2023 r. Współczynnik zgonów w miastach (11,1) był nieznacznie wyższy niż na wsi (10,2). W warmińsko-mazurskim współczynnik ten kształtował się na podobnym poziomie jak w kraju. Najniższą umieralność (poniżej 10) odnotowano w województwach, które charakteryzowały się również niskim udziałem osób w wieku 65 lat i więcej: podkarpackim, małopolskim i pomorskim.

Wykres 24. Zgony na 1000 ludności w 2023 r.
Chart 24. Deaths per 1000 population in 2023

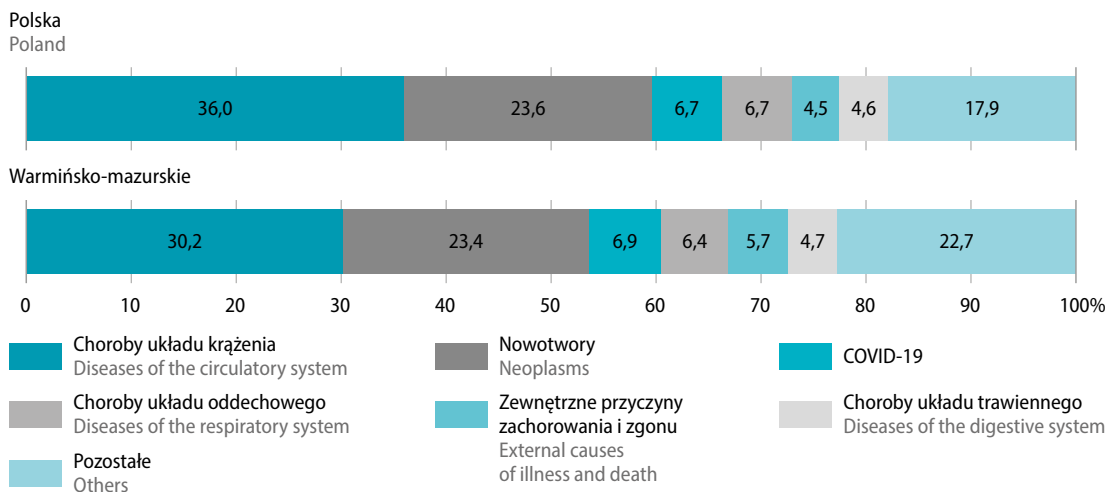
Współczynnik zgonów charakteryzował się większym zróżnicowaniem na poziomie gminnym niż wojewódzkim. W warmińsko-mazurskim do grupy gmin o najniższym współczynniku należały gminy wiejskie: Stawiguda (5,4), Prostki (6,5), Szczytno (6,6). Stawiguda znalazła się na 18 miejscu w Polsce pod względem najmniejszej liczby zgonów na 1000 ludności. Najwyższą wartość współczynnika w województwie odnotowano wśród mieszkańców gminy Frombork (17,5), Wilczęta (16,7) i Świętajno w powiecie oleckim (16,5). W porównaniu z 2022 r. współczynnik zmniejszył się w 85 gminach, a wzrósł w 31.

Mapa 14. Zgony w 2023 r.
Map 14. Deaths in 2023

Głównymi przyczynami zgonów w województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak i w kraju, były choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. W 2022 r. stanowiły one przyczynę ponad połowy (53,6%) wszystkich zgonów (w kraju 59,6%). Od 2020 r. wśród przyczyn zgonów uwzględnia się również COVID-19, który w 2021 r. stał się trzecią najczęstszą chorobą prowadzącą do śmierci.

Wykres 25. Zgony według przyczyn w 2022 r.
Chart 25. Deaths by causes in 2022

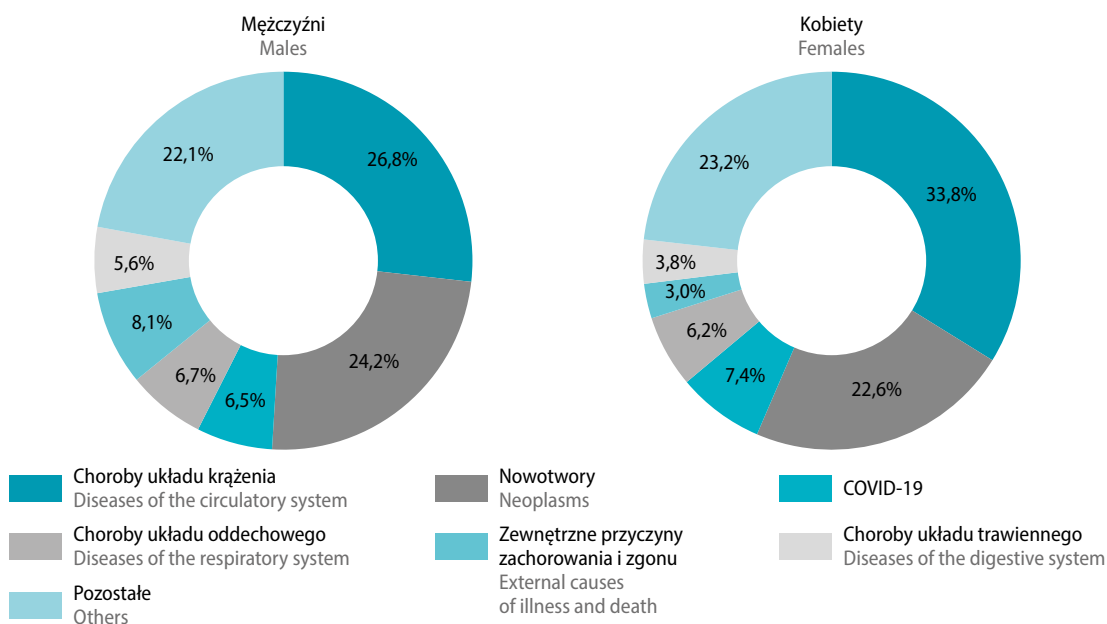
W 2022 r. w warmińsko-mazurskim z powodu chorób układu krążenia zmarło 4,9 tys. osób. W Polsce natężenie umieralności spowodowane chorobami układu krążenia było zróżnicowane i w przeliczeniu na 10 tys. ludności kształtowało się od 31 zgonów w wielkopolskim do 56 w dolnośląskim. Warmińsko-mazurskie zajęło trzecią lokatę pod względem najniższej wartości tego wskaźnika (36). W kraju wyniósł on 43.

Nowotwory były przyczyną 3,8 tys. zgonów w warmińsko-mazurskim. Współczynnik zgonów na nowotwory w województwie wyniósł 28 i kształtował się na poziomie równym wartości przeciętnej w kraju. Najwyższą umieralność na nowotwory odnotowano w województwie śląskim – 32 zgony na 10 tys. ludności, najniższą w podkarpackim – 22.

Bezpośrednią przyczyną 6,9% zgonów w województwie w 2022 r. był COVID-19. Wskutek zakażenia wirusem SARS-CoV-2 zmarło 1,1 tys. osób. W porównaniu ze stanem z roku wcześniejszego udział zgonów z tej przyczyny zmniejszył się prawie trzykrotnie. Na 10 tys. ludności przypadało 8 zgonów spowodowanych wirusem SARS-Cov-2. Uplasowało to warmińsko-mazurskie na dziewiątej pozycji wśród województw. Najniższy współczynnik zgonów z powodu COVID-19 odnotowano w pomorskim i podlaskim (6), a najwyższy w łódzkim (11).

W 2022 r. w zbiorowości zarówno mężczyzn, jak i kobiet, najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia. Zmarł na nią co czwarty mężczyzna i co trzecia kobieta. Nowotwory częściej powodowały zgon u mężczyzn, natomiast choroba zakaźna COVID-19 częściej kończyła się zgonem u kobiet.

Wykres 26. Zgony według płci i przyczyn w 2022 r.
Chart 26. Deaths by sex and causes in 2022

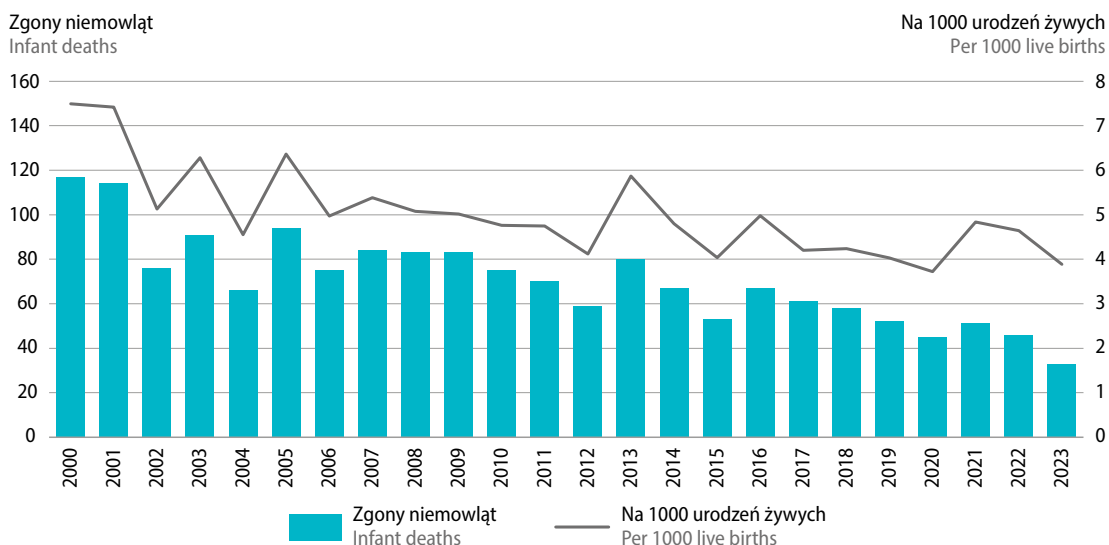
Zgon niemowlęcia – zgon dziecka w wieku poniżej 1 roku.

Zgon noworodka – zgon dziecka w wieku poniżej czterech tygodni (0–27 dni). Przez wiek 0 dni określa się wiek żywo urodzonego noworodka, który nie przeżył 24 godzin.

Współczynnik zgonów niemowląt – stosunek liczby zgonów niemowląt w danym okresie do liczby urodzeń żywych w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 urodzeń żywych).

Od wielu lat obserwuje się zmniejszenie umieralności niemowląt. W 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim w okresie niemowlęcym zmarło 33 dzieci: 17 chłopców i 16 dziewczynek. Było to 3,5-krotnie mniej niż w 2000 r. Współczynnik zgonów niemowląt wyniósł 3,9 (tak jak w kraju) i był o 3,6 mniejszy niż dwadzieścia trzy lata wcześniej. Najwyższy współczynnik zarejestrowano w kujawsko-pomorskim (5,5), a najmniejszy – w lubuskim (2,0).

Wykres 27. Zgony niemowląt
Chart 27. Infant deaths

W 2023 r. w warmińsko-mazurskim liczba zgonów niemowląt w miastach (17) i na wsi (16) była porównywalna, natomiast współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych był wyższy na wsi (4,6; w miastach 3,4). Prawie 61% zgonów niemowląt zarejestrowano przed ukończeniem przez nie pierwszego miesiąca, w tym 70% w okresie pierwszego tygodnia życia. W 2022 r. przyczyną ponad połowy zgonów niemowląt (52,2%) były stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, natomiast 39,1% zgonów spowodowały wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe.

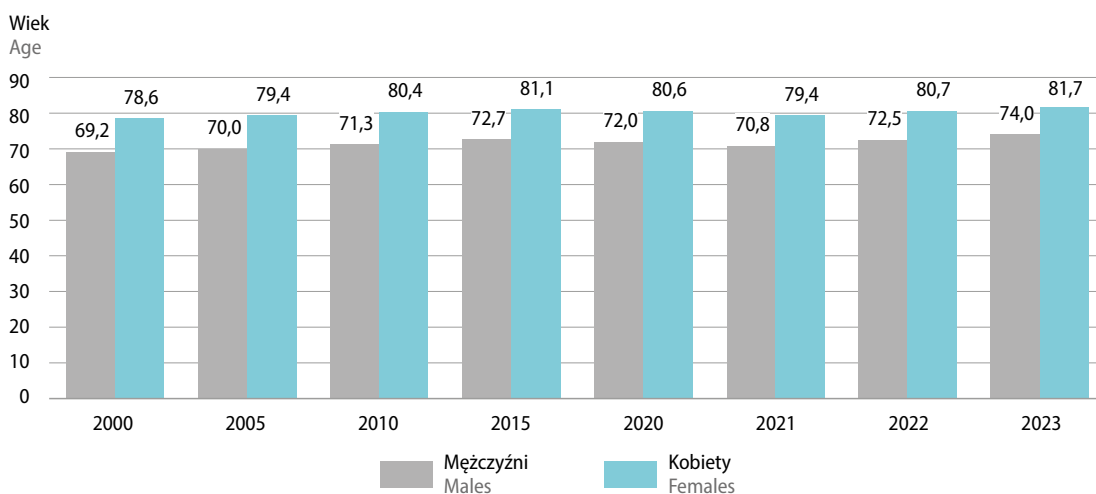
Trwanie życia

Life expectancy

Przeciętne dalsze trwanie życia – wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

W ostatnich dekadach długość przeciętnego dalszego trwania życia, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, systematycznie wydłużała się we wszystkich województwach. W warmińsko-mazurskim w latach 2000–2019 przeciętne trwanie życia mężczyzn wzrosło o 3,8 roku, a kobiet o 2,6 roku (w Polsce 4,4 roku dla mężczyzn oraz 3,8 roku dla kobiet). W 2020 oraz 2021 r. na skutek epidemii COVID-19 i związanej z nią zwiększonej liczby zgonów, oczekiwana długość trwania życia w porównaniu z 2019 r. uległa skróceniu dla obu płci. Niekorzystna tendencja uległa odwróceniu w 2022 r.

Wykres 28. Przeciętne dalsze trwanie życia
Chart 28. Life expectancy

W 2023 r. najdłuższym przeciętnym trwaniem życia charakteryzowali się mężczyźni w małopolskim i kobiety w podkarpackim, najkrótszym – mężczyźni w łódzkim i kobiety w śląskim.

Dysproporcja między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn, wynikająca z wyższej umieralności mężczyzn, zmniejszyła się w latach 2000–2023 z 9,4 do 7,7 roku (w Polsce z 8,3 do 7,3 roku). Największą różnicę w wartości przeciętnego trwania życia na korzyść kobiet w 2023 r. zanotowano w województwie podlaskim i świętokrzyskim (8,5 roku), najmniejszą – śląskim i pomorskim (6,8 roku).

Mężczyźni mieszkający w miastach żyją dłużej niż zamieszkali na wsi. W 2023 r. ich przeciętne trwanie życia wyniosło 74,8 roku, a na wsi 72,9 roku. Przeciętne trwanie życia kobiet w miastach również było dłuższe (81,8 roku), ale różnica między długością życia w mieście i na terenach wiejskich wyniosła jedynie 0,4 roku.

Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu – wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia bez niepełnosprawności osoba w danym wieku, pod warunkiem, że aktualne warunki umieralności i utraty zdrowia nie ulegną zmianie.

W analizie przeciętnego trwania życia ważne jest uwzględnienie oczekiwanego trwania życia w zdrowiu. Jeżeli wzrasta ono szybciej niż przeciętne trwanie życia, oznacza to, że ludzie przez coraz większą część życia cieszą się dobrym zdrowiem. Oczekiwane lata przeżyte w zdrowiu, nazywane też wskaźnikiem oczekiwanej długości życia bez niepełnosprawności, to parametr obrazujący sytuację zdrowotną ludności. Dla dziewczynek urodzonych w województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r. oczekiwane lata przeżyte w zdrowiu to 63,3, czyli 78,4% długości życia. Pomimo, że dla mężczyzn przewiduje się krótsze trwanie życia, to jednak większą jego część przeżyją oni w zdrowiu (82,5% długości życia, czyli prawie 60 lat).

W 2022 r. największą liczbę lat życia bez niepełnosprawności prognozowano dla osób mieszkających w województwie wielkopolskim, gdzie dla chłopców w momencie urodzenia wartość tę oszacowano na 62,1 roku, zaś dla dziewczynek 65,5. Proporcja oczekiwanego trwania życia w zdrowiu do przeciętnego trwania życia, zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet, była najwyższa w województwach zachodniej Polski: lubuskim, zachodniopomorskim i wielkopolskim. Oznacza to, że mieszkańcy tych województw największą część życia przeżyją bez niepełnosprawności.

Rozdział 5. Ruch wędrowkowy ludności

Chapter 5. Migration of population

Ważnym czynnikiem decydującym o liczbie ludności, a także jej rozmieszczeniu terytorialnym są migracje. Obok przyrostu naturalnego stanowią one jeden z dwóch składników bilansu ludności. Badanie migracji dostarcza informacji o ruchach ludności, jak również o cechach demograficzno-społecznych osób migrujących.

Województwo warmińsko-mazurskie jest obszarem odpływowym. Malejąca liczba mieszkańców województwa to skutek nie tylko ujemnego przyrostu naturalnego ludności, ale również efekt przewagi liczby osób, które wymeldowały się z pobytu stałego do innych województw lub za granicę nad liczbą osób nowo zameldowanych z innych województw lub z zagranicy.

Tablica 6. Podstawowe dane o migracjach na pobyt stały w 2023 r.
Table 6. Major data on migration for permanent residence in 2023

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Migracje wewnętrzne				Internal migration
napływ	14 867	7 081	7 786	inflow
odpływ	17 070	9 687	7 383	outflow
saldo	-2 203	-2 606	403	net
na 1000 ludności	-1,6	-3,2	0,7	per 1000 population
Migracje zagraniczne				International migration
imigracja	479	301	178	immigration
emigracja	536	404	132	emigration
saldo	-57	-103	46	net
na 1000 ludności	0,0	-0,1	0,1	per 1000 population
Saldo migracji na pobyt stały	-2 260	-2 709	449	Net migration for permanent residence
na 1000 ludności	-1,7	-3,4	0,8	per 1000 population

Migracje wewnętrzne

Internal migration

Migracje wewnętrzne – zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy, w celu osiedlenia się na stałe (lub na pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi gminy.

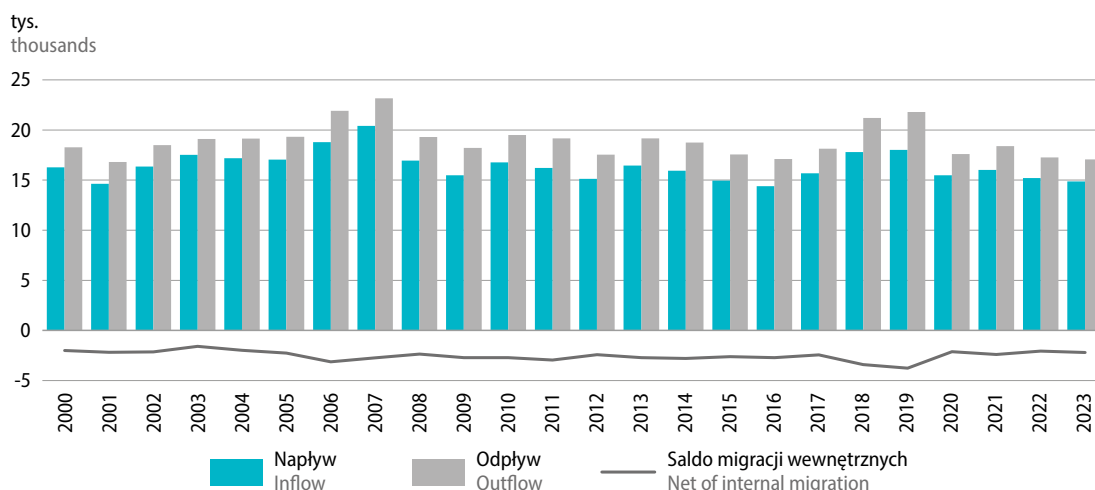
Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki.

W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się **ruch międzywojewódzki**, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz **ruch wewnątrzwojewódzki**, czyli zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa.

Saldo migracji wewnętrznych – różnica pomiędzy liczbą osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z innych miejscowości w kraju a liczbą osób, które w tym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innych miejscowości w kraju. Saldo migracji wewnętrznych dla kraju jako całości jest równe 0.

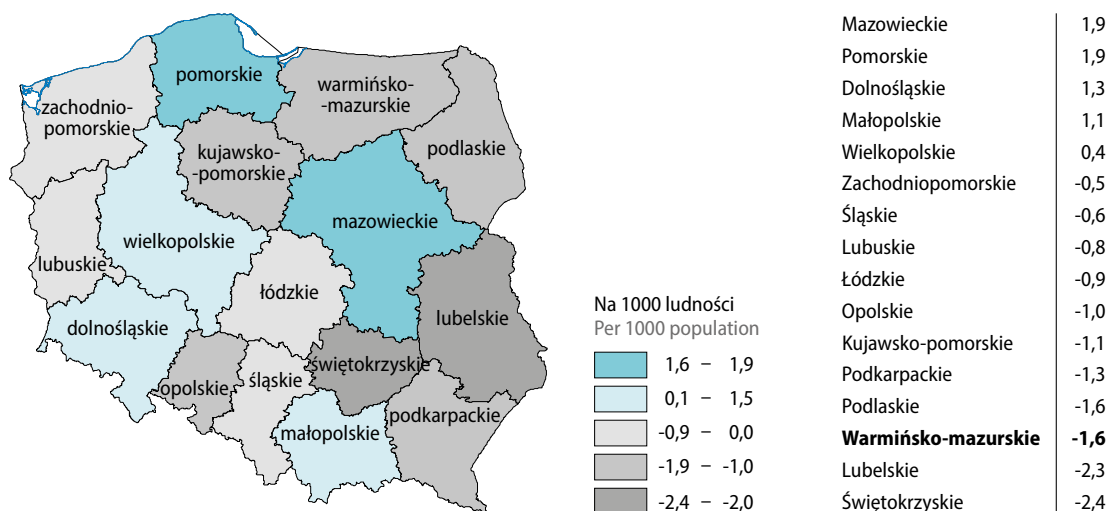
W latach 2000–2023 saldo migracji wewnętrznych w warmińsko-mazurskim było ujemne. W 2023 r. w województwie w ruchu wewnętrznym na pobyt stały zameldowało się 14,9 tys. osób, natomiast wymeldowało się z pobytu stałego 17,1 tys. W wyniku ujemnego salda migracji wewnętrznych liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 2,2 tys. osób. W miastach ubywało 2,6 tys., natomiast na terenach wiejskich odnotowano wzrost liczby ludności o 0,4 tys. W przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 1,6. Oznacza to, że na każde 10 tys. ludności liczba mieszkańców zmniejszyła się o 16 osób.

Wykres 29. Migracje wewnętrzne
Chart 29. Internal migration

W 2023 r. tylko w pięciu województwach napływ ludności był większy od odpływu. W następstwie migracji wewnętrznych liczba ludności zwiększyła się w mazowieckim, pomorskim, dolnośląskim, małopolskim i wielkopolskim. W pozostałych jedenastu województwach liczba wymeldowań była większa niż zameldowań – saldo migracji wewnętrznych było ujemne. Największy odpływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowano w świętokrzyskim i lubelskim. Warmińsko-mazurskie było trzecie pod względem największego spadku liczby ludności, będącego efektem migracji wewnętrznych.

Mapa 15. Saldo migracji wewnętrznych w 2023 r.
Map 15. Net of internal migration in 2023

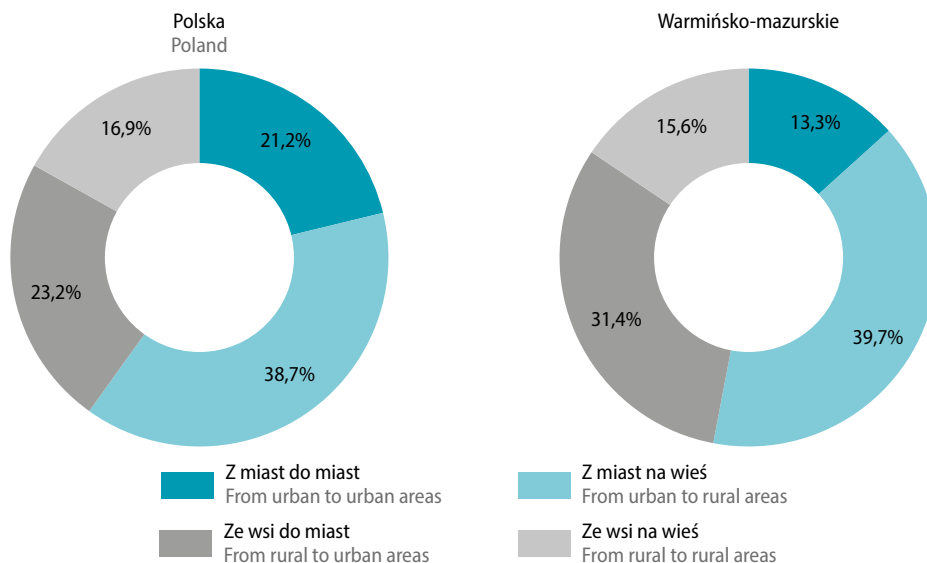

Wśród migracji wewnętrznych przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie, dotyczące osób przemieszczających się między gminami województwa. Ruch migracyjny wewnątrzwojewódzki nie powoduje zmian w liczbie mieszkańców regionu, ale decyduje o przestrzennym rozmieszczeniu populacji. W latach 2000–2023 w granicach województwa adres zamieszkania zmieniał średnio 12,4 tys. osób rocznie. W 2023 r. wewnątrz warmińsko-mazurskiego przemieściło się 11,1 tys. osób. Stanowiły one 74,8% ludności napływowej i 65,2% ludności odpływowej.

Migracje wewnątrzwojewódzkie przeważały we wszystkich województwach. Największy ich udział w napływie ludności odnotowano wśród mieszkańców podlaskiego, lubelskiego, śląskiego i podkarpackiego (powyżej 80,0%), a najmniejszy – mazowieckiego (69,7%). Odpływ ludności w migracjach wewnątrzwojewódzkich wahał się od 58,0% w świętokrzyskim do 83,2% w wielkopolskim.

W migracjach wewnątrzwojewódzkich warmińsko-mazurskiego najczęstszym kierunkiem ruchu ludności były przemieszczenia z miasta na wieś, które dotyczyły 4,4 tys. osób. Najmniej osób przemieściło się z miast do miast – 1,5 tys. osób. W skali kraju dominującym był również kierunek migracji z miasta na wieś. Przeważał on w piętnastu województwach, przy czym największy odsetek osób przemieścił się z miasta na wieś w województwie lubuskim (45,0%), dolnośląskim (44,4%) i wielkopolskim (44,0%). Jedynie w województwie śląskim ponad połowa migracji dotyczyła zmiany miejsca zamieszkania z miasta do miasta (50,5%).

Wykres 30. Kierunki migracji wewnątrzwojewódzkich w 2023 r.
 Chart 30. Directions of intervoivodship migrations in 2023

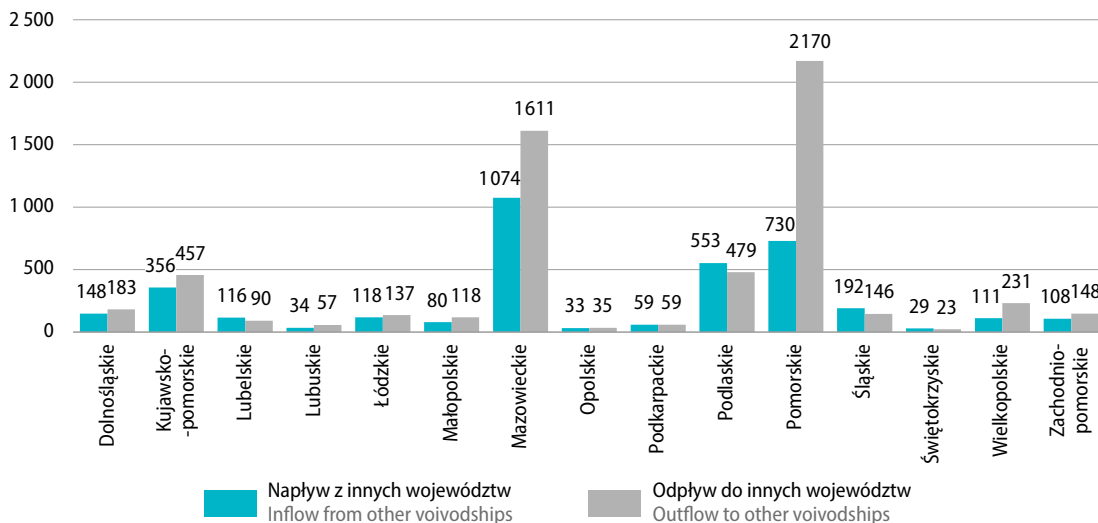

Wpływ na saldo ruchu wewnętrznego ludności mają migracje międzywojewódzkie, dotyczące przemieszczeń ludności z województwa do innych województw i odwrotnie. W 2023 r. więcej mieszkańców wyjechało na stałe z warmińsko-mazurskiego (5,9 tys.) niż przybyło na pobyt stały z innych województw (3,7 tys.).

Główne kierunki przemieszczeń ludności od wielu lat nie zmieniają się. W 2023 r. mieszkańcy warmińsko-mazurskiego najczęściej wyjeżdżali do województwa pomorskiego i mazowieckiego. Ludność napływowa pochodziła przede wszystkim z sąsiednich województw: mazowieckiego, pomorskiego, podlaskiego i kujawsko-pomorskiego.

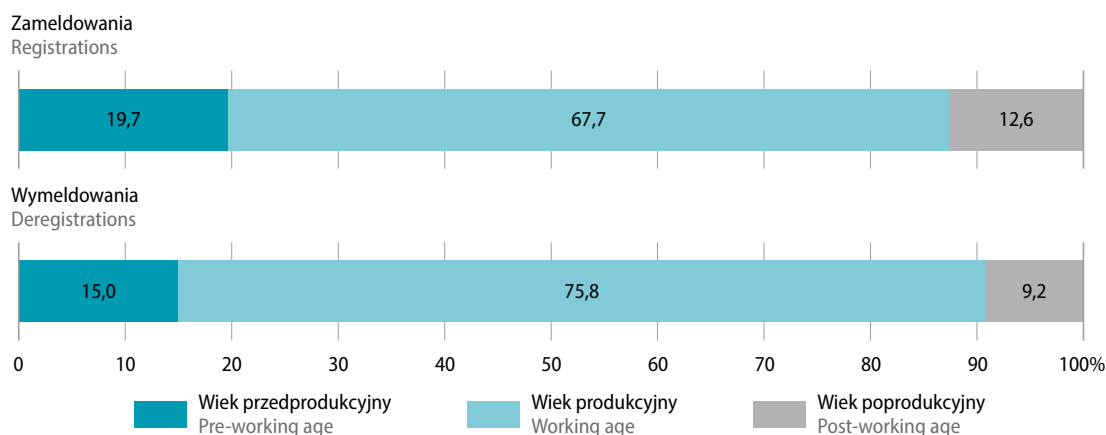
Wykres 31. Migracje na pobyt stały między województwem warmińsko-mazurskim a pozostałymi województwami w 2023 r.

Chart 31. Migration for permanent residence among Warmińsko-Mazurskie Voivodship and other voivodships in 2023

W 2023 r. w migracjach międzywojewódzkich warmińsko-mazurskiego więcej było kobiet, które stanowiły 52,3% ludności napływowej i 53,7% ludności odpływowej. W populacji osób, które przybyły do województwa przeważały osoby w grupie wieku 25–39 lat (38,0%). Wśród mieszkańców, którzy wyjechali, osoby w tej grupie wieku stanowiły ponad połowę (51,2%). Udział dzieci w wieku do 14 lat wyniósł 18,3% osób migrujących do warmińsko-mazurskiego oraz 13,9% migrujących z województwa. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły ponad ⅔ wszystkich zameldowań i ¾ wymeldowań.

Wykres 32. Migracje międzywojewódzkie według ekonomicznych grup wieku w 2023 r.
Chart 32. Intervoivodship migration by economic age groups in 2023

Migracje zagraniczne International migration

Migracje zagraniczne – przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania.

Imigracja – przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

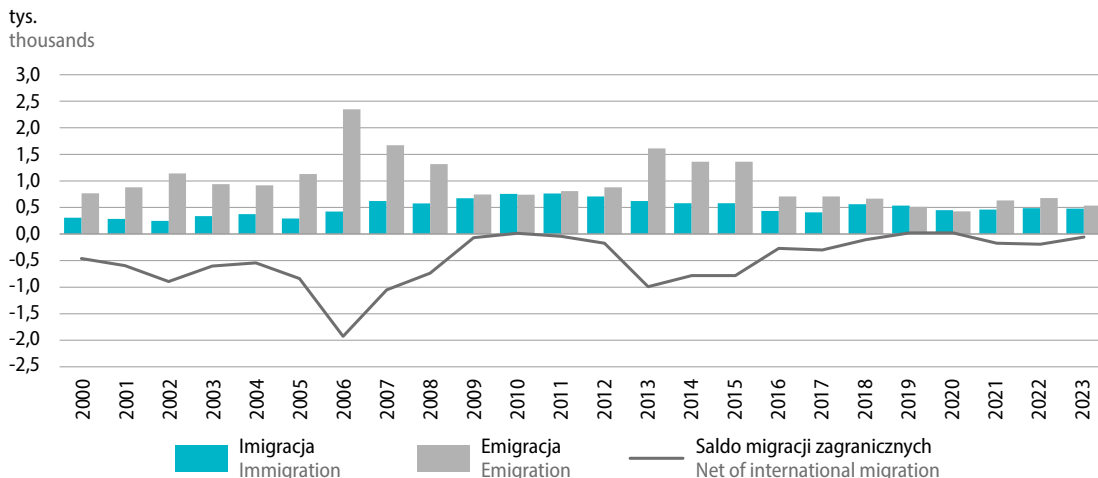
Emigracja – opuszczenie kraju przez jego rezydenta z zamiarem przebywania za granicą przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Saldo migracji zagranicznych – różnica liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej/kraju z zagranicy i liczby osób, które w tym okresie wyjechały z tej jednostki/kraju za granicę.

Przez większość lat analizowanego okresu więcej mieszkańców warmińsko-mazurskiego wyjeżdżało za granicę niż z zagranicy przyjeżdżało. W 2023 r. z powodu wyjazdu na stałe za granicę województwo opuściło 536 mieszkańców, natomiast na stałe przybyło z zagranicy 479 osób. Podobnie jak w przypadku migracji wewnętrznych, saldo migracji zagranicznych osiągnęło wartość ujemną. Liczba mieszkańców miast w wyniku migracji zagranicznych zmniejszyła się o 103 osoby, natomiast mieszkańców wsi – zwiększyła o 46. Współczynnik salda migracji w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł 0, a to oznacza, że wyjazdy i przyjazdy zagraniczne nie miały istotnego wpływu na liczbę mieszkańców województwa.

W 2023 r. zmniejszenie ludności spowodowane nadwyżką emigracji nad imigracją odnotowano w województwie opolskim i śląskim. W pozostałych województwach migracje zagraniczne wpłynęły dodatnio na bilans ludności. Największą różnicę między liczbą osób przyjeżdżających z zagranicy, a liczbą osób wyjeżdżających za granicę, zarejestrowano w mazowieckim i małopolskim. W kraju liczba imigrantów przewyższała liczbę emigrantów o 6,8 tys. osób.

Wykres 33. Migracje zagraniczne
Chart 33. International migration

W 2023 r. najwięcej osób do warmińsko-mazurskiego przybyło z Wielkiej Brytanii (23,4%) i Niemiec (22,5%). Kraje te cieszyły się największą popularnością również wśród emigrantów, z których 32,1% wyjechało do Wielkiej Brytanii, a 24,3% do Niemiec. Mężczyźni stanowili 54,3% imigrantów i 60,4% emigrantów. W grupie osób zameldowanych na pobyt stały z zagranicy ponad połowę (52,6%) stanowiły dzieci w wieku do 14 lat, a 38,2% osoby w wieku produkcyjnym. Wśród wyjeżdżających na stałe za granicę 8,4% stanowiły dzieci, a 82,5% – osoby w wieku produkcyjnym.

Diagram 1. Imigranci i emigranci według krajów migracji w 2023 r.
Diagram 1. Immigrants and emigrants by countries of migrations in 2023

Saldo migracji na pobyt stały

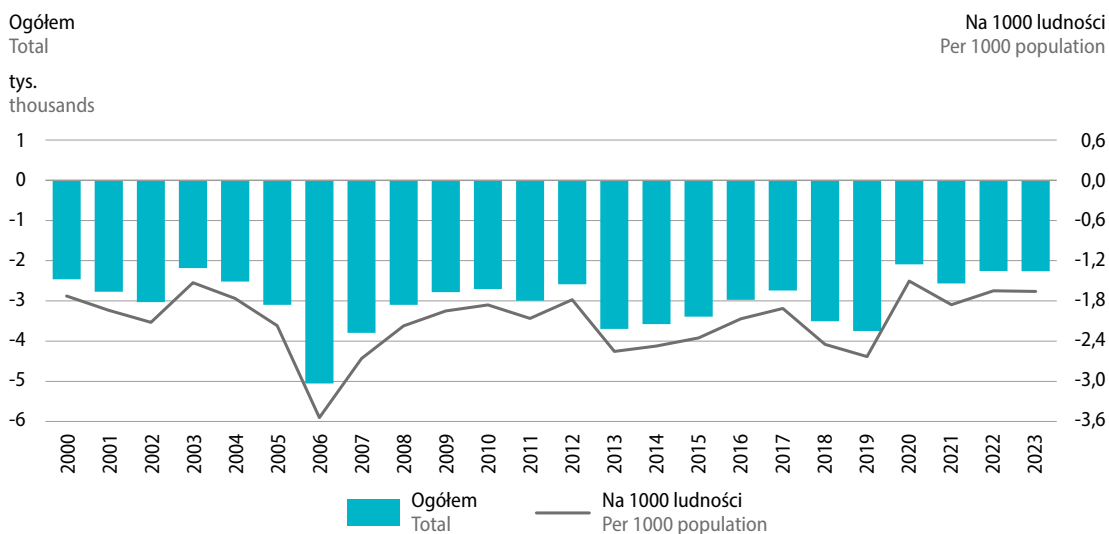
Net migration for permanent residence

Saldo migracji na pobyt stały – różnica między liczbą osób, które przybyły na stałe do danej jednostki administracyjnej/kraju a liczbą osób, które wyjechały na stałe z danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie.

Współczynnik salda migracji na pobyt stały – przyrost/ubytek ludności danej jednostki administracyjnej/kraju na skutek migracji przypadający na 1000 mieszkańców tej jednostki/kraju (według stanu w połowie badanego okresu).

Przez wszystkie lata analizowanego okresu w województwie warmińsko-mazurskim rejestrowano ujemne saldo migracji stałej, które jest sumą salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała każdego roku liczbę osób zameldowanych na stałe. W latach 2000–2023 migracje na pobyt stały wpłynęły na zmniejszenie liczby mieszkańców województwa łącznie o 71,9 tys. osób. W 2023 r. w wyniku migracji liczba ludności województwa zmniejszyła się o 2,3 tys. osób. Saldo migracji stałej było ujemne w miastach (minus 2,7 tys.), natomiast dodatnie na terenach wiejskich (0,4 tys.). W przeliczeniu na 1000 ludności województwa saldo migracji na pobyt stały wyniosło minus 1,7. Oznacza to, że na każde 10 tys. ludności liczba mieszkańców zmalała o 17 osób. Spadki migracyjne ludności w miastach nie zostały zrekompensowane przez przyrosty migracyjne ludności na terenach wiejskich, na których na każde 10 tys. ludności liczba mieszkańców zwiększyła się o 8 osób.

Wykres 34. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 34. Net migration of population for permanent residence

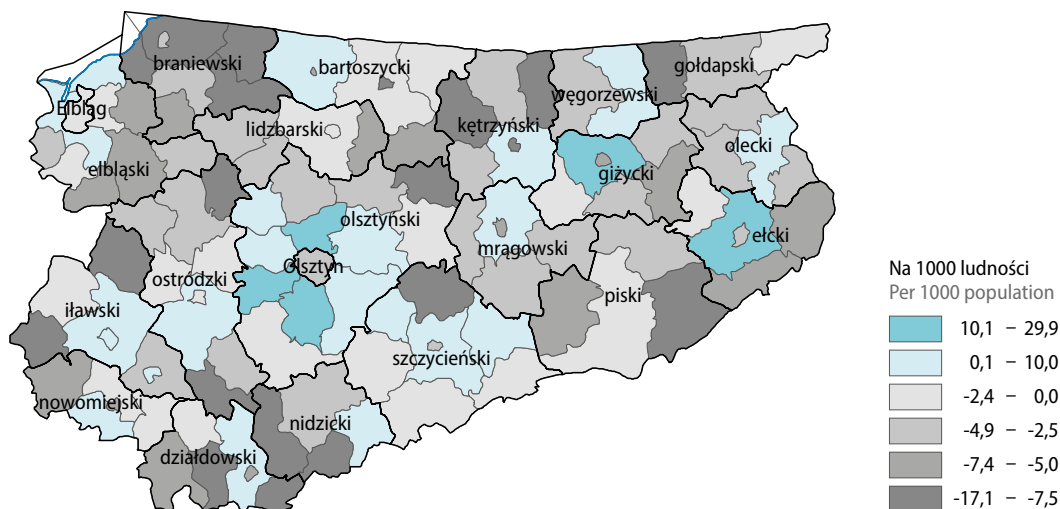
W 2023 r. w wyniku ruchów migracyjnych w 20 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych przyjęło wartości ujemne. Najniższy współczynnik migracji na 1000 ludności, a tym samym największe wyludnienie spowodowane migracjami, odnotowano w powiatach braniewskim, kętrzyńskim i gołdapskim. Dodatnie saldo wystąpiło tylko w powiecie olsztyńskim.

Mapa 16. Saldo migracji ludności na pobyt stały według powiatów w 2023 r.
 Map 16. Net migration of population for permanent residence by powiats in 2023

Analiza salda migracji ludności na pobyt stały na poziomie gminnym potwierdza najczęstszy kierunek migracji wewnątrzwojewódzkich – z miast na wieś. Dodatkowo saldo migracji stałej odnotowano w 27 gminach, m.in. wśród gmin otaczających Olsztyn lub graniczących z miastami powiatowymi. Najwięcej osób na 1000 ludności przybyło do gminy Stawiguda. Była to jednocześnie ósma gmina w kraju pod względem największego przyrostu migracyjnego na 1000 mieszkańców. Największy ubytek migracyjny w warmińsko-mazurskim dotyczył mieszkańców gmin Lelkowo, Frombork i Srokowo. W skali kraju gmina Lelkowo odnotowała piąty pod względem wielkości spadek migracyjny liczby ludności na 1000 mieszkańców. Pozostałe dwie gminy zajęły trzynastą i dziewiętnastą lokatę.

Mapa 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały według gmin w 2023 r.
 Map 17. Net migration of population for permanent residence by gminas in 2023

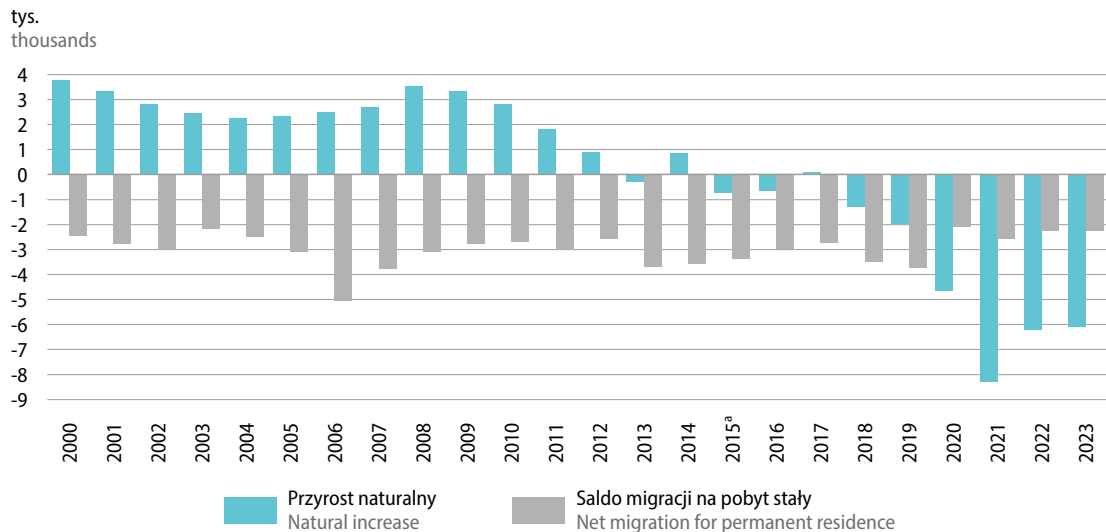

Rozdział 6. Rozwój demograficzny województwa według typologii J. Webba

Chapter 6. Demographic development of the Voivodship by J. Webb's typology

Zmiany w bilansie ludności województwa warmińsko-mazurskiego wynikają z dwóch procesów demograficznych: przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) i salda migracji (różnica między napływem i odpływem ludności w ruchu migracyjnym). Obserwowany spadek liczby mieszkańców to następstwo zarówno niekorzystnych tendencji w ruchu naturalnym ludności, jak również tego, że więcej osób wyjechało na stałe z województwa niż w nim zameldowało się. Malejąca liczba urodzeń oraz utrzymująca się wysoka liczba zgonów powodowały, że przyrost naturalny był ujemny albo zbyt mały, żeby rekompensować coroczne ujemne saldo migracji.

Wykres 35. Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały
Chart 35. Natural increase and net migration for permanent residence

^a W 2015 r. do obliczenia salda migracji na pobyt stały wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.

^a In 2015, net migration for permanent residence was calculated using data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014.

Analiza zmian przyrostu naturalnego i salda migracji oraz określenie, który z tych wskaźników wpływa w większym stopniu na przemiany demograficzne, pozwala ustalić obecny i przyszły charakter regionów. Metodą uwzględniającą relację przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały, pozwalającą określić stan rozwoju ludnościowego danej jednostki terytorialnej, jest typologia J. Webba. Wyróżnia ona osiem głównych typów jednostek. W zależności od kształtowania się wymienionych cech w przeliczeniu na 1000 ludności, klasyfikuje daną jednostkę do określonego typu rozwoju demograficznego.

TYPOLOGIA J. WEBBA

Typy rozwojowe (aktywne) – przyrost liczby ludności:

A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji ($+PN > |-SM|$),

B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji ($+PN > +SM$),

C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji ($+PN < +SM$),

D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny ($|-PN| < +SM$).

Typy regresywne (nieaktywne) – spadek liczby ludności:

E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji ($|-PN| > +SM$),

F – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji ($|-PN| > |-SM|$),

G – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym ($|-PN| < |-SM|$),

H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny ($+PN < |-SM|$).

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy przejściowe: AB, BC, CD, DE, EF, FG, GH, HA.

Pierwsze cztery typy A, B, C, D oznaczają jednostki administracyjne o wzroście liczby ludności (aktywne demograficznie), natomiast kolejne cztery E, F, G, H – obszary wyludniające się (nieaktywne demograficznie). W najkorzystniejszej sytuacji demograficznej znajdują się jednostki zaliczane do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się jednostki F i G, dla których wartości obu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne.

We wszystkich latach badanego okresu 2000–2023 więcej osób wyjechało z warmińsko-mazurskiego niż do niego przybyło. W latach 2000–2012, 2014 oraz 2017 warmińsko-mazurskie należało do typu A lub H – ujemnemu saldu migracji towarzyszył dodatni przyrost naturalny, który jednak nie w każdym wymienionym roku rekompensował ujemny bilans ruchów migracyjnych. W pozostałych latach (2013, 2015–2016 oraz 2018–2023) województwo należało do typu G lub F – ujemne saldo migracji występowało równoległe z ujemnym przyrostem naturalnym, potęgując zmniejszenie liczby ludności.

Polska w latach 2000–2015, ze względu na coroczne ujemne saldo migracji, była klasyfikowana jako jednostka typu A, F, G lub H. Od 2016 r. saldo migracji przyjmowało w kraju wartości dodatnie. Było ono jednak zbyt małe (z wyjątkiem 2017 r.), żeby zrekompensować ujemny przyrost naturalny. W latach 2016 i 2018–2023 Polska należała do typu regresywnego E. W 2017 r. dodatnie saldo migracji zrekompensowało ujemny przyrost naturalny, lokując Polskę w klasyfikacji jako typ rozwojowy D.

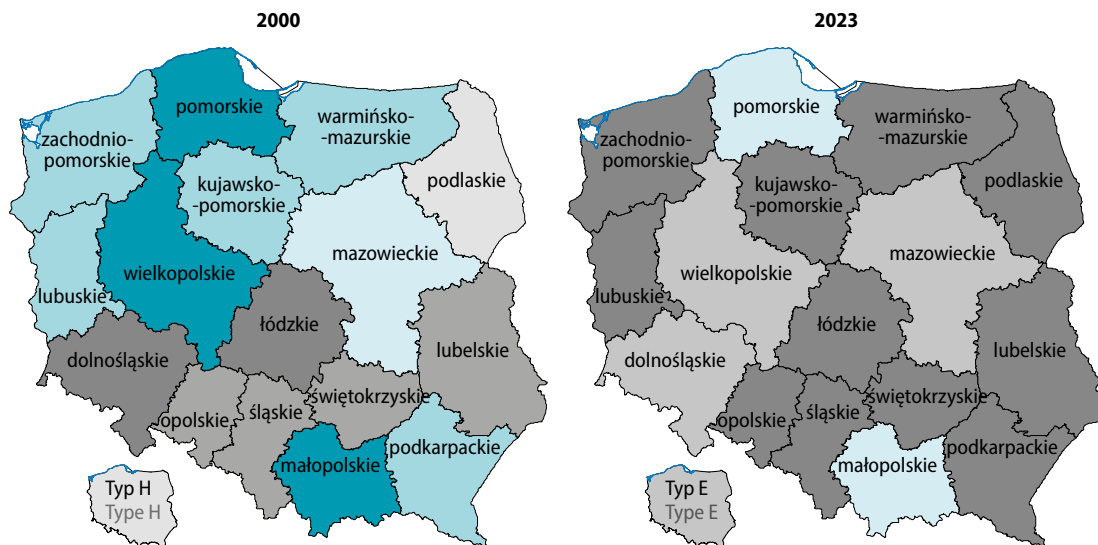
Tablica 7. Typy rozwoju ludnościowego według typologii J. Webba

Table 7. Types of population development by J. Webb's typology

Lata Years	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska Poland	H	H	G	F	G	G	H	H	A	A	A	A	H	G	G	F	E	D	E	E	E	E	E	E
Warmińsko- -Mazurskie	A	A	H	A	H	H	H	H	A	A	A	H	H	G	H	G	G	H	G	G	F	F	F	F

W 2023 r. we wszystkich województwach odnotowano ujemny przyrost naturalny. W pięciu wystąpiło dodatnie saldo migracji, jednak tylko w pomorskim i małopolskim było na tyle wysokie, aby z nadwyżką zrekompensować ujemny przyrost naturalny (typ D). W dolnośląskim, wielkopolskim i mazowieckim dodatnie saldo ruchu migracyjnego miało mniejszy wpływ na liczbę mieszkańców niż ujemny przyrost naturalny (typ E). W pozostałych województwach, w tym warmińsko-mazurskim, spadek liczby ludności był spowodowany nie tylko ubytkiem naturalnym, ale również ujemnym saldem migracji, przy czym wpływ ujemnego przyrostu naturalnego był większy (typ F).

Mapa 18. Typy rozwoju ludnościowego województw według typologii J. Webba
Map 18. Types of population development of voivodships by J. Webb's typology

Typy demograficzne województw:
Demographic types of voivodships:

rozwojowe (aktywne)
developing (active)

A $+PN > |-SM|$

B $+PN > +SM$

C $+PN < +SM$

D $|-PN| < +SM$

regresywne (nieaktywne)
regressive (non-active)

E $|-PN| > +SM$

F $|-PN| > |-SM|$

G $|-PN| < |-SM|$

H $+PN < |-SM|$

PN – przyrost naturalny
natural increase

SM – saldo migracji
net migration

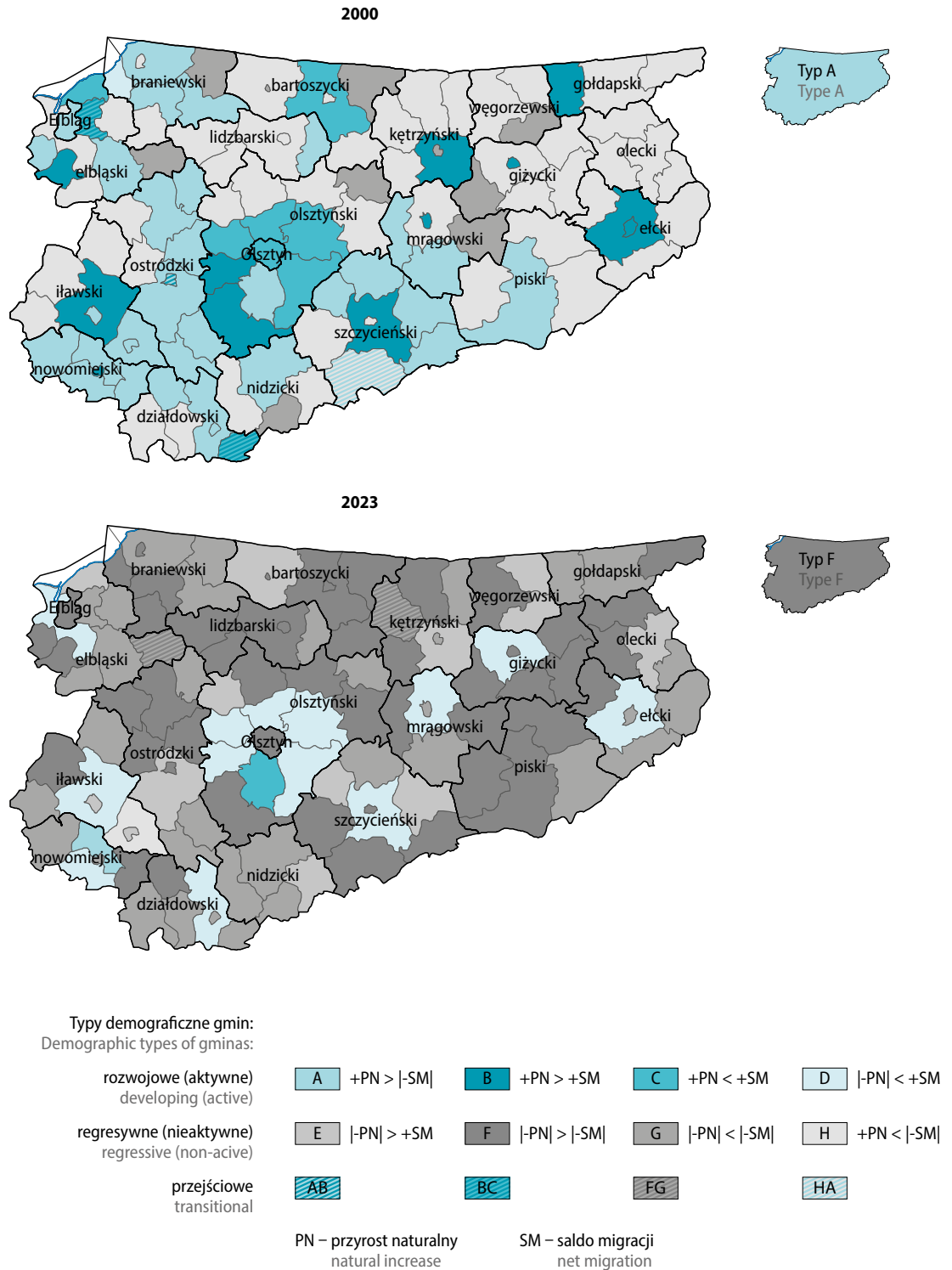
Porównanie typów zaludnienia gmin województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000 i 2023, ustalonych zgodnie z typologią J. Webba, wykazało niekorzystne zmiany w ich rozwoju ludnościowym. W 2000 r. prawie połowę gmin (56 ze 116) zaklasyfikowano do aktywnych demograficznie (zaluźniających się), podczas gdy w 2023 r. ich liczba była prawie czterokrotnie niższa i wyniosła 15. W 2000 r. liczba gmin, w których wzrost zaludnienia wynikał zarówno z dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B, BC, C) wyniosła 21. W 2023 r. była to zaledwie jedna gmina – Stawiguda. Odwrotną tendencję obserwowano odnośnie obszarów depopulacyjnych. Liczba gmin wyludniających się wzrosła z 60 do 101, w tym gmin z jednocześnie ujemnym saldem migracji i ujemnym przyrostem naturalnym (typ F, FG, G) z 10 do 87.

Wykres 36. Typy rozwoju ludnościowego gmin według typologii J. Webba
Chart 36. Types of population development of gminas by J. Webb's typology

W 2023 r. wyludniały się wszystkie gminy miejskie. Wśród 15 gmin o charakterze rozwojowym znalazło się 14 gmin wiejskich i 1 miejsko-wiejska. W stolicy województwa ubyło mieszkańców, natomiast na terenach otaczających miasto zarejestrowano przyrost rzeczywisty ludności. Dotyczyło to gmin: Stawiguda, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Purda i Barczewo. W korzystnej sytuacji demograficznej były również gminy wiejskie: Giżycko, Elk, Szczytno, Działdowo, Mrągowo, Elbląg, Iława, Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik. Największy spadek liczby ludności, będący wynikiem skumulowania ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji, zarejestrowano w gminach: Frombork, Lelkowo, Banie Mazurskie.

Mapa 19. Typy rozwoju ludnościowego gmin według typologii J. Webba
 Map 19. Types of population development of gminas by J. Webb's typology

Uwagi metodologiczne

Dane dotyczące ludności opracowano na podstawie:

- bilansów stanu i struktury ludności, które sporządza się w oparciu o wyniki spisów powszechnych, a w okresach międzypisowych po uwzględnieniu danych o ruchu naturalnym i migracjach:
  - dla lat 2000–2009 na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 maja 2002 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej,
  - dla lat 2010–2019 na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 marca 2011 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej,
  - od 2020 r. na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 marca 2021 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej;
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- sprawozdawczości sądów – o separacjach i prawomocnie orzeczonych rozwodach;
- rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały.

Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w publikacji opracowano według krajowej definicji zamieszkania. Do ludności danej gminy zalicza się osoby tam mieszkające (przebywające) przez okres co najmniej 3 miesiące. Oznacza to, że w liczbie ludności danej gminy są ujęci:

- stali mieszkańcy (osoby tam zameldowane lub stale mieszkające bez zameldowania) z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na ponad 3 miesiące do innej gminy w kraju,
- osoby przybyłe z innego miejsca w kraju na okres ponad 3 miesiące.

Do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności) są ujmowani w stanie ludności danej gminy.

Dane o ruchu naturalnym ludności opracowano w podziale terytorialnym:

- małżeństwa – według miejsca zamieszkania męża przed ślubem lub – gdy mąż mieszkał za granicą – miejsce zamieszkania żony;
- rozwody – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o rozwód lub – gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą – miejsce zamieszkania współmałżonka (nie uwzględnia się przypadków, gdy oboje małżonkowie w momencie wniesienia powództwa zamieszkiwali za granicą);
- separacje – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o separację (w przypadku zgodnego wniosku stron – według miejsca zamieszkania męża) lub – gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą – miejsce zamieszkania współmałżonka (nie uwzględnia się przypadków gdy oboje małżonkowie w momencie wniesienia powództwa o separację zamieszkiwali za granicą);
- urodzenia – według miejsca zamieszkania matki noworodka;
- zgony – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności według stanu w dniu 30 czerwca.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Methodological notes

Data regarding population were compiled on the basis of:

- balances of number and structure of population which are compiled basing on censuses results, and in periods between censuses after taking into account data on vital statistics and migrations:
  - for years 2000–2009 on the basis of the National Population and Housing Census as of 20 May 2002 and current statistical reports,
  - for years 2010–2019 on the basis of the National Population and Housing Census as of 31 March 2011 and current statistical reports,
  - since 2020 on the basis of the National Population and Housing Census as of 31 March 2021 and current statistical reports;
- documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths;
- documentation of courts – regarding separations and legally valid decisions in actions for divorces;
- the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent residence.

Data on the number and structure of population presented in this publication were compiled according to the national definition of residence. The population of a gmina includes persons living (staying) there for at least 3 months. This means that the population of a gmina includes:

- permanent residents (registered or not) with the exception of those residents who are away for more than 3 months in another gmina in the country,
- persons who came from another place in the country for more than 3 months.

Immigrants temporarily staying in Poland are not counted as the inhabitants of the gmina, but permanent residents of Poland temporarily staying abroad (regardless of the duration of their absence) are included in the population of the given gmina.

Data on vital statistics of population were compiled by the territorial division:

- marriages – by the place of residence of husband before the marriage or – when husband lived abroad – by the place of residence of wife;
- divorces – by the place of residence of the person filling petition for divorce or – in case of petition for divorce being filled by person residing abroad – place of residence of that person's spouse (cases where both spouses resided abroad at the moment of filing petition for divorce are not taken into account);
- separations – by place of residence of the person filling petition for separation (in case of unanimous petition of both – by place of residence of husband) or – in case of petition for separation being filled by person residing abroad – place of residence of that person's spouse (cases where both spouses resided abroad at the moment of filing petition for separation are not taken into account);
- births – by the place of residence of the new born child's mother;
- deaths – by the place of residence of the deceased.

Rates concerning vital statistics and migration of the population by the territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population as of 30 June.

Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".

Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

[Zeszyt metodologiczny – Ruch naturalny. Bilanse ludności](#)

[Zeszyt metodologiczny – Migracje ludności](#)

[Rocznik demograficzny 2023](#)

Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

[Methodological report – Vital statistics. Balances of population](#)

[Methodological report – Migration of population](#)

[Demographic Yearbook 2023](#)